

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І УПРАВЛІННЯ

Кафедра «Облік і оподаткування»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до випускної роботи

бакалавра

на тему: **Облік, аналіз та аудит оборотних активів підприємства.**

(на прикладі АТ «ВІЗКОМ»)

Виконав: студент 4 курсу, групи ООП-21д

спеціальності

071 – Облік і оподаткування

Воронкова Анна Олексіївна

Керівник _____

Доцент кафедри обліку і оподаткування
Східноукраїнський національний університет імені

Володимира Даля,

Кандидат економічних наук,

Доцент кафедри обліку і оподаткування,

Серікова Ольга Миколаївна

Рецензент _____

Київ - 2025 р.

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І УПРАВЛІННЯ

Кафедра обліку і оподаткування

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

__ Клюс Юлія Ігорівна __ ПБ

«__»__2025__р.

ЗАВДАННЯ

НА ВИПУСКНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

_____ Воронкова Анна Олексіївна _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Облік, аналіз та аудит оборотних активів підприємства.

(на прикладі АТ «ВІЗІКОМ»)

Керівник роботи,

затверджені наказом

вищого навчального закладу від «__»_____р. №_____

2. Строк подання студентом роботи «__»_____р.

3. Вихідні дані до роботи

Первинна документація, інформація щодо видів діяльності, фінансова, та балансова звітність підприємства АТ «ВІЗІКОМ», теоретичні та методичні джерела щодо обліку, аудиту результатів операційної діяльності підприємства.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Теоретичні аспекти обліку, аналізу та аудиту оборотних активів підприємства. 2. Аналіз обліку та використання оборотних активів на прикладі АТ «ВІЗІКОМ». 3. Шляхи удосконалення обліку та аналізу оборотних активів підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

1. Загальна модель обліку оборотних активів, методів та характеристик. 2. Схема удосконалення стратегії формування фінансових результатів від операційної діяльності оборотних активів в підприємстві. 3. Результати аналізу ефективності операційної діяльності підприємства. 4. Схема удосконалення обліку оборотних активів, підвищення ефективності фінансових результатів від операційної діяльності оборотних активів підприємства.

6. Дата видачі завдання « » _____ р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів
1.	Вступ	«14.02» 2025 р.
2.	Перший розділ	«14.03» 2025 р.
3.	Другий розділ	«23.04» 2025 р.
4.	Третій розділ	«04.05» 2025 р.
6.	Висновки	«05.05» 2025 р.
7.	Оформлення роботи	«07.05» 2025 р.

Студент _____ _____ Воронкова А.О

(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

Вступ.....	с.6
Розділ 1. Теоретичні аспекти обліку та аналізу (аудиту) оборотних активів підприємства.....	с.8
1.1. Економічна сутність та класифікація оборотних активів.....	с.8
1.2. Методологічні основи обліку оборотних активів.....	с.17
1.3. Методи аналізу оборотних активів.....	с.28
1.4. Аудит оборотних активів підприємства.....	с.35
1.5. Висновок.....	с.62
Розділ 2. Аналіз обліку та використання оборотних активів на прикладі (назва підприємства).....	с. 63
2.1. Загальна характеристика підприємства.....	с. 63
2.2. Аналіз обліку оборотних активів на підприємстві.....	с. 71
2.3. Аналіз використання оборотних активів на підприємстві.....	с. 72
2.4. Проведення аудиту оборотних активів на підприємстві.....	с. 95
2.5. Висновок.....	с. 104
Розділ 3. Шляхи удосконалення обліку та аналізу (аудиту) оборотних активів підприємства.....	с. 106
3.1. Рекомендації щодо удосконалення обліку оборотних активів.....	с. 106
3.2. Рекомендації щодо підвищення ефективності використання оборотних активів.....	с. 113
3.3. Висновок.....	с. 120
ВИСНОВОК.....	с. 121
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Рациональне управління оборотними активами є однією з ключових умов забезпечення стабільної фінансової діяльності суб'єктів господарювання. Ця категорія активів відіграє важливу роль у формуванні операційного циклу підприємства, визначає рівень його ліквідності, впливає на динаміку грошових потоків та загальну ефективність використання ресурсів. У зв'язку з трансформаціями економічного середовища, посиленням ринкової конкуренції та невизначеністю зовнішніх факторів зростає потреба у вдосконаленні підходів до облікового, аналітичного та контрольного забезпечення управління оборотними активами.

Актуальність обраної теми обумовлена необхідністю поглибленого дослідження механізмів ведення обліку, здійснення економічного аналізу та проведення аудиту оборотних активів з урахуванням сучасних вимог до прозорості звітності, ефективного управління ресурсами та дотримання принципів фінансової безпеки. Крім того, практична значущість проблематики посилюється в умовах впровадження цифрових технологій, які змінюють підходи до збору, обробки й інтерпретації фінансової інформації.

Дослідження виконано на матеріалах АТ «ВІЗІКОМ» — підприємства, діяльність якого характеризується значним обсягом оборотних активів, що дозволяє оцінити прикладні аспекти функціонування відповідної системи обліку та контролю. Такий підхід дає можливість здійснити всебічний аналіз практичної реалізації теоретичних положень і виявити потенціал для підвищення ефективності управління активами.

Метою дипломної роботи є формування цілісного уявлення про особливості організації обліку, методичку аналізу та процедури аудиту оборотних активів підприємства, а також розробка рекомендацій щодо удосконалення відповідних процесів на основі діагностики сучасного стану та виявлення проблемних аспектів на прикладі АТ «ВІЗІКОМ».

Завдання, поставлені в межах дослідження, охоплюють:

- уточнення економічної сутності та функціонального значення оборотних активів у системі фінансового забезпечення діяльності підприємства;
- вивчення чинної практики облікового відображення оборотних активів та виявлення її недоліків;
- проведення комплексного економічного аналізу структури, динаміки та ефективності використання оборотних активів;
- аналіз процедур аудиторської перевірки з акцентом на достовірність звітності та виявлення ризиків;
- обґрунтування практичних заходів для підвищення ефективності обліку, аналізу й аудиту оборотних активів на досліджуваному підприємстві.

Об'єктом дослідження виступає система управління оборотними активами підприємства як елемент фінансово-господарської діяльності.

Предметом є теоретичні засади, методологічні підходи та прикладні аспекти організації обліку, аналізу та аудиту оборотних активів у сучасних умовах.

Методологічну основу роботи становлять діалектичний метод пізнання економічних процесів, а також комплекс загальнонаукових і спеціалізованих економічних методів дослідження: аналіз і синтез, порівняння, індукція та дедукція, графічна інтерпретація даних, коефіцієнтний метод, документальний контроль тощо.

Інформаційна база включає чинне законодавство України, національні стандарти бухгалтерського обліку, фінансову звітність АТ «ВІЗІКОМ», матеріали внутрішнього обліку підприємства, результати аудиторських перевірок, а також наукові праці з тематики управління оборотними активами.

Розділ 1. Теоретичні аспекти обліку та аналізу (аудиту) оборотних активів підприємства

1.1. Економічна сутність та класифікація оборотних активів

Активи підприємства - є головним рушійним фундаментом для роботи на розвитку підприємства. Без наявності активів неможливо здійснювати жодну операційну діяльність. Саме активи визначають, що може виробляти підприємство, які послуги надавати, у яких масштабах здійснювати свою діяльність. Вони є основою формування прибутку, забезпечення ліквідності та конкурентоспроможності. Крім того, активи є важливим критерієм оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання.

Ресурсний потенціал підприємства, що представлений у вигляді активів, забезпечує: формування та підтримку виробничого процесу, можливість реалізації продукції чи надання послуг, стабільність грошових потоків, створення умов для інвестиційної привабливості, фінансову гнучкість та адаптивність до змін ринку. Завдяки активам підприємство функціонує як єдиний виробничо-економічний механізм.

У бухгалтерському балансі активи структуровано за принципом зростання ліквідності. Тобто спочатку вказуються довгострокові активи, а потім — ті, що можуть бути перетворені в грошову форму у короткий термін. Такий підхід забезпечує чітке уявлення про майновий стан підприємства та ступінь його фінансової гнучкості. Вони поділяються на два основних класи, а саме на оборотні та необоротні активи.

Необоротні активи на відміну від оборотних активів, які перебувають в постійному русі та змінюють свою форму в межах одного операційного циклу, необоротні активи використовуються у господарській діяльності протягом тривалого часу, а саме понад один рік або операційний цикл, не втрачаючи при цьому свої сутності.

Згідно з Положення (Стандарти) Бухгалтерського Обліку 7 — необоротні активи - представляють собою довгострокові матеріальні та нематеріальні ресурси, основна частина яких залучається у виробництво товарів, виконання робіт і надання послуг протягом періоду, що перевищує один рік, беручи участь

у кругообігу коштів підприємства та сприяючи надходженню грошових потоків. [29]

Основним призначенням необоротних активів є створення матеріальної та технічної бази для здійснення виробничої, торгівельної та адміністративної діяльності підприємства. Вони формують фундамент на якому базується основна операційна діяльність підприємства. Їх наявність визначає масштаби підприємства, технічний рівень, а також потенціал для зростання й розвитку.

Однією з головних функцій є формування виробничої інфраструктури підприємства. Вона є важливою основою для функціонування підприємства, що займається виробництвом. Це складний комплекс взаємопов'язаних допоміжних цехів, служб та інженерних комунікацій, які створюють необхідні умови для безперебійного та ефективного здійснення основного виробничого процесу. Її грамотне формування є стратегічним завданням, що безпосередньо впливає на собівартість, продуктивність, якість продукції й її загальну конкурентоспроможність підприємства. Якщо виробнича інфраструктура, нестабільна або сформована не правильно, то це призведе до проблем з транспортуванням, як готової продукції так і матеріалів, тим самим порушуючи ритмічність виробництва. Порушення транспортування призведе до збільшення транспортних витрат та витрат від псування та нестачі матеріалів і готової продукції.

Оборотні активи – це активи підприємства, які використовуються в господарській діяльності протягом одного операційного циклу або не більше одного року [9].

Вони є важливою складовою економічного потенціалу підприємства. Оборотні активи забезпечують безперервний кругообіг ресурсів та підтримують операційну діяльність. Ефективне управління оборотними активами дозволяє підприємству зберігати фінансову стійкість, забезпечувати ліквідність та підвищувати рентабельність [23]. Оборотні активи складаються з таких елементів, як виробничі запаси, незавершене виробництво, дебіторська заборгованість, грошові кошти та короткострокові фінансові вкладення. Від

ефективності управління оборотними активами залежить фінансова стійкість, конкурентоспроможність та прибутковість підприємства.

Оборотні активи мають основні характеристики

Мобільність. Оборотної активи характеризуються високим рівнем гнучкості та здатністю до швидкої трансформації відповідно до умов господарського середовища. Вони можуть змінювати свою форму – із запасів у незавершене виробництво, згодом у готову продукцію, дебіторську заборгованість і, врешті, в грошові кошти. Така мобільність дає змогу підприємству адаптуватися до змін ринкової кон'юнктури, а саме при зростанні попиту на певний вид продукції виробничі ресурси можуть бути оперативно спрямовані на його виготовлення. Водночас, при наявності надлишкових грошових коштів вони можуть бути тимчасово інвестовані у короткострокові фінансові інструменти з метою отримання додаткового прибутку. Таким чином, мобільність оборотних активів забезпечує підприємству конкурентні переваги в умовах динамічного ринку.

Швидкий обіг. Оборотної активи характеризуються коротким періодом оборотності, що означає їхню здатність швидко змінювати форму – від виробничих запасів до грошових коштів – протягом одного операційного циклу. Наприклад, підприємство закуповує сировину, яка надходить на склад, далі переходить у виробничий процес, де перетворюється на незавершене виробництво, потім на готову продукцію. Після реалізації продукції підприємство отримує виручку у вигляді грошових коштів або дебіторської заборгованості. Надалі ці кошти знову використовуються для закупівлі нової сировини – і цикл повторюється. Швидкість такого обороту має вирішальне значення для забезпечення стабільного фінансового потоку, оперативного реагування на зміни ринку та мінімізації втрат, пов'язаних із заморожуванням капіталу. Крім того, високий темп обігу дозволяє зменшити потребу в залученні зовнішніх джерел фінансування, оскільки кошти швидко повертаються у господарський обіг підприємства.

Залежно від функціонального призначення та характеру використання, оборотної активи поділяються на кілька основних груп: запаси, дебіторська

заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти та іншими оборотними активами. Кожна з цих груп відіграє важливу роль у забезпеченні безперервності господарської діяльності підприємства, проте їх вплив на фінансову стабільність та оперативну платоспроможність різниться.

Однією з найбільш мобільних та стратегічно важливих складових оборотних активів є грошові кошти. Саме вони забезпечують можливість підприємству своєчасно виконувати зобов'язання перед постачальниками, працівниками, державними органами, інвесторами, а також підтримувати гнучкість у прийнятті управлінських рішень.

Грошові кошти – це всі доступні фінансові ресурси підприємства в готівковій або безготівковій формі, які можуть бути оперативно використані для розрахунків, платежів та фінансування поточних потреб. Активи підприємства такі як грошові кошти є основним інструментом забезпечення платоспроможності підприємства та його здатності вчасно виконувати фінансові зобов'язання. До складу грошових коштів входять готівка, залишки на поточних та інших банківських рахунках, а також інші високоліквідні активи, які можуть бути швидко конвертовані в гроші. На рисунку 1 відображено тлумачення грошові кошти та сферу їх застосовування [10].

Рис.1. тлумачення поняття “грошові кошти” та сфера їх використання.

Головною суттю грошових коштів є їх рух, а саме напрям грошових коштів, використання та кінцевий результат руху грошей, це називається грошовий обіг. Згідно словнику Харківського Національного Автомобільно-Дорожнього Університету, грошовий обіг - це рух грошей при виконанні ними своїх функцій за допомогою обігу готівки та безготівкових розрахунків [33].

Однак, щоб був результат, потрібно вміти керувати грошовим обігом. Управління грошовими обігами передбачає цілеспрямований вплив на

господарські операції підприємства. Грошові обіги забезпечують оцінку надходження і витрат фінансових ресурсів підприємства. Особливості управління грошовими потоками відображають ключові принципи керівництва — основні норми діяльності, яких дотримуються управлінські органи, враховуючи наявні соціально-економічні обставини [Посилання на курсову роботу].

Для ефективного управління цими процесами надзвичайно важливим є належне бухгалтерське відображення усіх операцій, пов'язаних з рухом грошових коштів. Саме облік дозволяє здійснювати контроль, аналізувати фінансові потоки та приймати обґрунтовані управлінські рішення. У цьому контексті доцільно розглянути типову кореспонденцію бухгалтерських рахунків з обліку грошових коштів, яка відображає механізм документального оформлення та реєстрації фінансових операцій на підприємстві. У таблиці 1.1 представлено узагальнений приклад типових бухгалтерських проведення, які відображають операції, пов'язані з обліком грошових коштів.

Таблиці 1.1 Типова кореспонденція бухгалтерських рахунків з обліку грошових коштів.

Дт	Кт
30 (Готівка)	15 (Капітальні інвестиції)
31 (Рахунки в банках)	50 (Довгострокові позики)
33 (Інші кошти)	70 (Доходи від реалізації)
34 (Короткострокові векселі одержані)	74 (Інші доходи)
35 (Поточні фінансові інвестиції)	46 (Неоплачений капітал)
36 (Розрахунки з покупцями та замовниками)	76 (Страхові платежі)
37 (Розрахунки з різними)	22 (Малоцінні та швидкозношувані)

дебіторами)	предмети)
39 (Витрати майбутніх періодів)	13 (Знос (амортизація) необоротних активів)
66 (Розрахунки та виплати працівникам)	40 (Зареєстрований (пайовий) капітал)
68 (Розрахунки за іншими операціями)	52 (Довгострокові зобов'язання за облігаціями)

Кт	Дт
30 (Готівка)	14 (Довгострокові фінансові інвестиції)
31 (Рахунки в банках)	60 (Короткострокові позики)
33 (Інші кошти)	84 (Інші операційні витрати)
34 (Короткострокові векселі одержані)	97 (Інші витрати)
35 (Поточні фінансові інвестиції)	42 (Додатковий капітал)
36 (Розрахунки з покупцями та замовниками)	90 (Собівартість реалізації)
37 (Розрахунки з різними дебіторами)	80 (Матеріальні витрати)
39 (Витрати майбутніх періодів)	23 (Виробництво)
66 (Розрахунки та виплати працівникам)	81 (Витрати на оплату праці)

68 (Розрахунки за іншими операціями)	10 (Основні засоби)
--------------------------------------	---------------------

Типова кореспонденція бухгалтерських рахунків з обліку грошових коштів дозволяє систематизовано відображати всі господарські операції, пов'язані з рухом фінансових ресурсів підприємства. Вона є важливою складовою частиною організації бухгалтерського обліку, оскільки забезпечує точність, своєчасність та повноту інформації, необхідної для контролю та аналізу фінансового стану.

Правильне ведення обліку грошових коштів сприяє підвищенню фінансової дисципліни, дозволяє своєчасно виявляти проблемні ділянки, а також створює передумови для прийняття ефективних управлінських рішень. Водночас, облік є лише одним із інструментів у більш широкій системі управління оборотними активами.

Зважаючи на це, можна стверджувати, що ефективне управління оборотними активами є ключовим фактором успішної діяльності підприємства. Вони виконують низку важливих функцій у діяльності підприємства, сприяючи як щоденній операційній активності, так і довгостроковій фінансовій стабільності.

Ефективне управління оборотними активами є ключовим фактором успішної діяльності підприємства. Вони виконують низку важливих функцій у діяльності підприємства, сприяючи як щоденній операційній активності, так і довгостроковій фінансовій стабільності.

Одна з таких функцій гарантія ліквідності. Наявність достатнього обсягу оборотних активів є основою фінансової стійкості підприємства. Це дозволяє йому вчасно виконувати короткострокові зобов'язання перед постачальниками, працівниками, державними органами та іншими контрагентами. Зокрема, оборотні активи забезпечують можливість покриття поточних витрат, таких як заробітна плата, податки, орендна плата, комунальні послуги. Достатній обсяг грошових коштів, запасів і швидко реалізованих активів дозволяє підприємству уникнути касових розривів, запобігти затримкам у розрахунках і підтримувати стабільну ділову репутацію. У кризових ситуаціях або за умов нестабільного

ринку ліквідні оборотні активи стають джерелом оперативного реагування та адаптації до змін зовнішнього середовища без необхідності терміново залучати кредити або продавати довгострокові активи.

Ще однією немало важливою функцією є фінансування розрахунків – оборотні активи, зокрема грошові кошти, дебіторська заборгованість і короткострокові фінансові інвестиції, є основою для здійснення всіх фінансових розрахунків підприємства. Вони забезпечують своєчасну оплату рахунків постачальників, виплату заробітної плати, сплату податків та інших поточних витрат. Достатній рівень оборотних активів дозволяє підприємству підтримувати нормальні ділові відносини з контрагентами, запобігати виникненню прострочених зобов'язань, штрафних санкцій, судових претензій та втраті ділової репутації. Крім того, наявність ліквідних ресурсів дає змогу оперативно реагувати на зміну ринкових умов, своєчасно здійснювати закупівлі за вигідними цінами, користуватися системами знижок за швидкі платежі та уникати залежності від зовнішніх джерел фінансування. Ефективне управління процесами фінансування розрахунків безпосередньо впливає на оборотність активів, знижує ризик касових розривів та сприяє стабільності грошових потоків [32].

Оборотні активи мають великий вплив на діяльність підприємства. Рациональне управління оборотними активами сприяє стабільності фінансового стану підприємства та забезпечує: безперервність виробничого процесу, збалансована політика фінансування, управління грошовими коштами, оптимізація дебіторської заборгованості, нормування запасів, збільшення прибутковості, оптимізацію витрат, фінансову стабільність. Якщо розглядати оптимізацію витрат. Вона дозволяє суттєво покращити ефективність використання оборотних активів шляхом раціонального планування, аналізу витрат на кожному етапі операційної діяльності та впровадження інструментів контролю. Завдяки зниженню зайвих і неефективних витрат підприємство може зменшити собівартість продукції, що робить її більш конкурентною на ринку. Це також сприяє підвищенню маржі прибутку, поліпшенню показників

рентабельності та формує фінансовий резерв, який може бути спрямований на інвестиції чи розвиток. Водночас скорочення витрат не повинно шкодити якості продукції або знижувати рівень обслуговування клієнтів. Ефективна оптимізація витрат є стратегічним інструментом підвищення загальної конкурентоспроможності підприємства в довгостроковій перспективі. [32]

1.2. Методологічні основи обліку оборотних активів

У сучасних економічних умовах система бухгалтерського обліку в Україні ґрунтується на національних та міжнародних стандартах, що визначають методи та принципи обліку. Враховуючи значення оборотних активів у забезпеченні ліквідності та фінансової стабільності підприємства, важливим є вивчення нормативно-правового регулювання їх обліку.

Облік оборотних активів в Україні регулюється низкою нормативно-правових документів, які визначають загальні правила ведення бухгалтерського обліку, відображення та оцінку активів. До ключових актів належать:

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), які застосовуються підприємствами, що ведуть облік за міжнародними правилами. [15]
2. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО). [17]
3. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку в Україні здійснюється, зокрема, на основі Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року № 996-XIV, в якому закріплено базові засади ведення бухгалтерського обліку. Документ встановлює підходи до обліку активів, їх оцінювання та порядок відображення у фінансовій звітності суб'єктів господарювання [1].
4. Податковий кодекс України, який регулює питання оподаткування операцій з оборотними активами, зокрема, формування податкового кредиту та зобов'язань з ПДВ, особливості обліку витрат, пов'язаних із запасами [25].
5. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [27]

6. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку [13]

Основні нормативно-правові акти в бухгалтерському обліку є фундаментом для організації та ведення обліку на підприємствах. Вони встановлюють єдині правила, принципи та процедури відображення господарських операцій у бухгалтерських записах та фінансовій звітності. Їхнє існування та дотримання є критично важливим для забезпечення прозорості, достовірності та порівнянності фінансової інформації, яка використовується для прийняття управлінських рішень, контролю за діяльністю та звітування перед зацікавленими сторонами. Документальне оформлення операцій з оборотними активами допомагає чітко і детально вести звітності фінансових результатів, вести баланс, розподіляти кошти, вести облік.

Для цього використовують первинні документи, які підтверджують господарські операції виробничих підприємств. Основними документами являються накладні, товарно-транспортні накладні, акти приймання-передачі матеріалів, рахунки-фактури, платіжні документи, відомості аналітичного обліку запасів та дебіторської заборгованості. При перевірці, чи інших потреб можуть використовуватися інші документи.

Також окрему роль у фінансовій звітності відіграють оборотні активи. Вони займають значну частку у балансі підприємства. Від їх ефективного обліку залежить правильність розрахунку фінансових показників, таких як коефіцієнт ліквідності, оборотність запасів, рівень дебіторської заборгованості [13].

Фінансова звітність, зокрема баланс та звіт про фінансові результати, повинна містити достовірну інформацію про стан та рух оборотних активів, що забезпечує можливість аналізу фінансового стану підприємства.

Грамотна організація оборотних активів в обліку дозволяє ефективно контролювати використання ресурсів, підвищувати ліквідність та оптимізувати фінансові потоки. Згідно з чинним законодавством України, облік оборотних активів регулюється низкою нормативно-правових актів, серед яких провідне місце посідають закони, підзаконні акти, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, а також методичні рекомендації. Саме ці документи

встановлюють єдині вимоги до організації, ведення та відображення в обліку операцій з оборотними активами, що забезпечує прозорість та достовірність фінансової звітності. Ведення первинного обліку та документування всіх операцій, пов'язаних з рухом оборотних активів, є обов'язковою умовою їх належного відображення в бухгалтерському обліку. Правильне складання, збереження та обробка первинних документів забезпечують об'єктивність облікових даних, що, у свою чергу, дозволяє користувачам фінансової звітності приймати обґрунтовані управлінські рішення. В залежності від типу оборотного активи використовується різні документи. В таблицях 1.2, 1.3, 1.4, 1.5 зображені документи та їх призначення для запасів, грошових коштів, дебіторської заборгованості та короткострокових фінансових інвестицій.

Таблиця 1.2 “Документи для оформлення обліку запасів”

Назва документа	Призначення
Прибуткова накладна	Підтверджує надходження товарно-матеріальних цінностей;
Акт приймання-передачі матеріалів	Підтверджує передачу/прийом запасів між підрозділами;
Лімітно-забірна картка	Оформлює відпуск матеріалів у виробництво;
Акт списання запасів	Засвідчує списання запасів на витрати;
Інвентаризаційний опис	Фіксує фактичну наявність запасів під час інвентаризації;

Таблиця 1.3 “Документи для оформлення обліку дебіторської заборгованості”

Назва документа	Призначення
Акт звірки розрахунків	Підтверджує стан взаєморозрахунків з контрагентами
Рахунок-фактура	Служить підставою для виникнення дебіторської заборгованості

Накладна на відпуск товарів/послуг	Підтверджує факт передачі товарів/надання послуг
------------------------------------	--

Таблиця 1.4 “Документи для оформлення обліку грошових коштів”

Назва документа	Призначення
Касовий ордер (прибутковий, видатковий)	Реєструє операції з готівкою
Журнал реєстрації касових операцій	Ведеться касиром, фіксує всі рухи готівки
Банківська виписка	Оформлюється банком, підтверджує рух коштів на рахунках

Таблиця 1.5 “Документи для оформлення обліку короткострокових фінансових інвестицій”

Назва документа	Призначення
Платіжне доручення	Засвідчує придбання цінних паперів або вкладення коштів
Договір купівлі-продажу	Юридичне оформлення інвестування
Бухгалтерська довідка	Відображає операції в обліку при зміні вартості інвестицій

Для правильного обліку, проводять ряд операцій. Одна із таких операцій, це оцінка активів. Оцінку активів проводять для різноманітних цілей таких як: відображенні у фінансовій звітності (Первісне визначення, справедлива вартість, подальша оцінка), прийнятті управлінських рішень (Інвестиційні рішення, ціноутворенні, управління ризиками, операційне управління), здійснення господарських операцій (лізинг, страхування, внесення до статутного капіталу, застава майна, купівля-продаж активів), інші цілі (оподаткування, вирішення майнових спорів, реорганізація підприємства, ліквідація підприємства). Для якісного проведення оцінки оборотних активів, використовують 8 методів.

1. Метод оцінки за первісною вартістю

Первісна вартість активів визначається як сума витрат, понесених на їх придбання чи виготовлення. Основна ідея методу оцінки за первісною вартістю полягає в тому, що активи відображаються за їх фактичною ціною, яка була сплачена або витрачена на їх придбання чи створення. Це й метод вважається об'єктивним, оскільки базується на фактичних господарських операціях та підтверджується первинними документами. Первісну вартість розраховують за формулою:

Первісна вартість = Ціна придбання + Митні збори + Транспортні витрати + інші витрати, зв'язані з придбанням.

Однак, слід враховувати, що з часом первісна вартість може не відображати поточні економічні цінності активу. Що може бути як перевагою, якщо економічна вартість цього активу впала, так і недоліком, якщо економічна цінність активу виросла. Для усунення цього недоліку метода існують інші методи такі як оцінка за справедливою вартістю та переоцінка вартості. Проте, метод оцінки за первісною вартістю є базовим принципом бухгалтерського обліку.

2. Метод оцінки за відновлювальною вартістю

Цей метод передбачає оцінку вартості активів з урахуванням сучасних цін на ринку. Він часто використовується при переоцінці основних засобів, запасів або інших активів, ціна яких може змінюватися під впливом ринкових умов. Відновлювальна вартість визначається на основі поточних витрат, необхідних для відтворення аналогічних активів [27]. Розраховується метод за відновлювальною вартістю за такою формулою:

Відновлювальна вартість = Поточна ринкова вартість активу + Витрати на транспортування та встановлення

Метод відновлювальної вартості найчастіше використовується для основних засобів та нематеріальних активів при їх переоцінці. Переоцінка може проводитись для наближення балансової вартості активу до ринкової вартості,

особливо в умовах інфляції та значних змін ринкової ціни. Перевагою такого методу являється, що він відображає в обліку актуальну вартість активів, що важливим для прийняття обґрунтованого управлінського рішення. До недоліків методу відновлювальної вартості слід віднести затратність процесу переоцінки, особливо якщо вона проводиться при залученні незалежних оцінювачів.

3. Метод оцінки за чистою реалізаційною вартістю

Цей метод враховує можливу ціну продажу активів за вирахуванням витрат, пов'язаних із їх реалізацією. Він часто застосовується при оцінці товарних запасів, коли ринкова ціна зменшується і виникає необхідність перегляду вартості активів у фінансовій звітності, також застосовується в оцінці дебіторської заборгованості. Розраховується цей метод за такою формулою:
Чиста реалізаційна ціна = Ціна продажу - витрати на звершення виробництва - витрати на збут

Метод оцінки за чистою реалізаційною вартістю надає більш достовірну інформацію для прийняття управлінських рішень щодо запасів та дебіторської заборгованості. Але також цей метод залежить від коливань вартості активів у фінансовій звітності внаслідок змін ринкових оцінок та умов.

4. Метод оцінки за собівартістю

Собівартість активів визначається як сукупність витрат на їх виробництво або придбання. Вона включає прямі матеріальні витрати, оплату праці, виробничі накладні витрати. Цей метод передбачає, що оборотні активи відображаються в бухгалтерському обліку за їх фактичними витратами на придбання або виготовлення, без урахування змін ринкових цін. Метод оцінки за собівартістю широко використовується в обліку запасів та дозволяє забезпечити стабільну оцінку активів [16]. Що б розрахувати цей метод використовують таку формулу:

Собівартість = Придбання (виготовлення) + витрати на транспортування + Інші витрати, які пов'язані з доведенням активу до стану готовності або до стану використання

Метод оцінки за собівартістю надає надійність, яка базується на фактичних даних, які можна перевірити. Також використання цього методу надає об'єктивність та просто застосовується в обліку, що призводить до об'єктивної оцінки активів, бо цей метод менш схильний до суб'єктивних оцінок ніж інші методи.

5. Метод оцінки за справедливою вартістю

Справедлива вартість — це оцінка активу за поточною ринковою ціною на дату оцінки. Вона використовується для оцінки фінансових активів, інвестицій, товарних запасів та інших оборотних активів. Цей метод дозволяє відобразити реальну економічну вартість активу з урахуванням ринкових змін [27]. Метод справедливої вартості часто застосовується для інвестицій, активів або фінансових інструментів. До цього методу використовується така формула:

Справедлива вартість = Поточна ринкова ціна активи

У разі відсутності активного ринку, який використовується для активів, можуть застосуватись моделі оцінки, які враховують дисконтні грошові потоки або порівняльний аналіз аналогічних операцій. Цей метод надає більш актуальну інформацію про вартість активів та зобов'язань на звітну дату, відображає поточні ринкові умови та економічну реальність та покращує порівнянність фінансової звітності між компаніями. Проте метод справедливої вартості залежить від суб'єктивної оцінки, особливо при відсутності активного ринку або спостережуваних даних (3 рівня ієрархії), також від нього дуже залежить фінансова звітність, оскільки зміни справедливої вартості суттєво впливають на прибуток або збиток.

6. Метод середньозваженої вартості

Цей метод застосовується для оцінки товарно-матеріальних запасів, коли їхня вартість змінюється протягом певного періоду. Він базується на визначенні середньої вартості одиниці запасів, яка розраховується на основі вартості всіх наявних активів [3]. Метод середньозваженої вартості розраховується за такою формулою:

Середньозважена вартість = (Вартість початкових запасів + Вартість нових закупівель) / (Кількість початкових запасів + Кількість нових закупівель)

Цей метод загладжує вплив коливань цін, тобто собівартість проданих товарів та вартість кінцевих запасів відображають середню вартість, що зменшує вплив різких змін цін на прибуток. Але він потребує в постійній обліку потрібні частіші розрахунки, тобто після кожної закупівлі необхідно перераховувати середню вартість.

7. Метод ліквідаційної вартості

Ліквідаційна вартість визначається як сума, яку можна отримати при реалізації активів у разі ліквідації підприємства. Як правило, вона нижча за ринкову, оскільки продаж активів у такій ситуації здійснюється в прискореному порядку [27]. Цей метод частіше використовують для обліку основних засобів, нематеріальних активів. Метод ліквідаційної вартості розраховується такою формулою:

Ліквідаційна вартість = Очікувані надходження від реалізації - Очікувані витрати на вибуття

Метод, враховує залишкові цінності, тобто він дозволяє врахувати вартість, яку актив може мати після завершення основного періоду його експлуатації. Це особливо важливо для активів, які можуть бути продані як металобрухт, запчастини або мати іншу вторинну цінність. Але цей метод має невизначеність у довгостроковій перспективі, тобто чим довший строк

корисного використання активу, тим складніше точно спрогнозувати його ліквідаційну вартість наприкінці цього періоду.

8. Метод чистої теперішньої вартості (NPV)

Метод чистої теперішньої вартості - це метод оцінки інвестиційних проєктів або активів, який показує різницю між поточною вартістю очікуваних грошових надходжень від інвестиції та поточною вартістю очікуваних грошових відтоків (початкових інвестицій та майбутніх витрат), дисконтованих за певною ставкою.

Він використовується для прогнозування грошових потоків, насамперед необхідно спрогнозувати всі очікувані грошові потоки, пов'язані з інвестиційним проєктом або активом протягом усього його життєвого циклу. Це включає як грошові надходження (доходи, виручка, вигоди), так і грошові відтоки (початкові інвестиції, операційні витрати, податки, витрати на вибуття). Важливо визначити часові рамки кожного грошового потоку (рік, квартал). Розраховується за такою формулою:

Чиста теперішня вартість = $\sum (\text{Очікуваний грошовий потік у період} / (1 + \text{ставка дисконту})^{\text{номер періоду}}) - \text{початкові інвестиції}$

Про цей метод треба зазначити особливість результату та значення результатів. На основі значення NPV приймається рішення щодо інвестиційного проєкту або оцінки активу:

NPV > 0: Проєкт вважається вигідним, оскільки поточна вартість очікуваних надходжень перевищує поточну вартість інвестицій. Його прийняття призведе до збільшення вартості підприємства.

NPV < 0: Проєкт вважається невигідним, оскільки поточна вартість очікуваних надходжень є меншою за поточну вартість інвестицій. Його прийняття призведе до зменшення вартості підприємства.

NPV = 0: Проєкт вважається нейтральним. Очікувані надходження достатні лише для покриття інвестицій та вартості капіталу.

Метод чистої теперішньої вартості забезпечує чітке критерій прийняття рішення та він враховує всі грошові потоки проекту. Проте може бути складно порівнювати проекти різного масштабу за допомогою абсолютного значення чистої теперішньої вартості. У таких випадках можуть використовуватися відносні показники, такі як індекс прибутковості. Таблиця 1.1 демонструє аналіз переваг і недоліків різних методів визначення вартості оборотних активів.

Таблиця 1.1 “Методи оцінки оборотних активів”

Метод оцінки	Сутність	Переваги	Недоліки
Первісна вартість	Відображає фактичні витрати на придбання активу	Простий у використанні, об'єктивний	Не враховує зміну ринкової вартості
Відновлювальна вартість	Враховує сучасні ринкові ціни на аналогічні активи	Дає актуальну вартість активу	Складність визначення, залежність від ринку
Чиста реалізаційна вартість	Визначається як можлива ціна продажу мінус витрати на реалізацію	Відображає реальну ціну реалізації активу	Залежність від кон'юнктури ринку
Собівартість	Включає всі витрати на виробництво або придбання активу	Враховує реальні виробничі витрати	Може не відповідати ринковій ціні
Справедлива вартість	Визначається за поточною ринковою ціною	Об'єктивне відображення реальної вартості	Висока волатильність, складність оцінки

Середньозважена вартість	Обчислює середню вартість одиниці запасів	Дає усереднене значення, мінімізує вплив коливань	Втрачається точність окремих оцінок
Ліквідаційна вартість	Оцінка активу при продажу у разі ліквідації підприємства	Дозволяє оцінити активи в критичних умовах	Зазвичай нижча за ринкову вартість
Чиста теперішня вартість (NPV)	Враховує майбутні грошові потоки з дисконтуванням	Відображає економічну ефективність активу	Складність розрахунку, залежність від прогнозів

Отже, аналіз методів оцінки оборотних активів свідчить про їх різноманітність та можливість адаптації до специфіки діяльності підприємства. Кожен із розглянутих методів має свої особливості, переваги та недоліки, які можуть по-різному впливати на показники фінансової звітності. Вибір конкретного методу оцінки обумовлюється обліковою політикою підприємства, нормативними вимогами та економічною доцільністю. Застосування відповідного методу оцінки дозволяє забезпечити достовірність інформації про оборотні активи, їх реальну вартість та вплив на фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання.

1.3. Методи аналізу оборотних активів

Оборотні активи є важливим елементом фінансового управління підприємством, оскільки вони забезпечують безперервність операційного циклу. Їх структура та ефективність використання впливають на фінансову стійкість, платоспроможність і прибутковість суб'єкта господарювання. Аналіз оборотних активів дає змогу визначити стан ліквідності, раціональність формування запасів, ефективність управління дебіторською заборгованістю. Аналіз

структури оборотних активів спрямований на визначення частки окремих компонентів у загальному обсязі оборотних ресурсів підприємства. Основними методами аналізу є:

Вертикальний аналіз, дозволяє оцінити динаміку змін окремих елементів оборотних активів у часі, порівнюючи їх значення за декілька періодів [27]. Це й аналіз, також відомий як структурний аналіз, є методом фінансового аналізу, який використовується для оцінки відносної величини окремих статей у фінансовій звітності до базової величини. Зазвичай, базовою величиною для балансу є загальна сума активів або

загальна сума пасивів і власного капіталу (які завжди рівні), а для звіту про фінансові результати (звіту про прибутки та збитки) базовою величиною є чистий дохід або виручка від реалізації. Метод полягає у вираженні кожної статті фінансової звітності у відсотках до цієї базової величини. Це дозволяє визначити структуру активів, пасивів, власного капіталу, структуру доходів та витрат, спростити порівняння. Розраховується за такою формулою:

Частка статті = (Значення статті / Загальна сума оборотних активів) * 100%

Горизонтальний аналіз, також відомий як аналіз динаміки або трендовий аналіз, є методом фінансового аналізу, який полягає у порівнянні значень окремих статей фінансової звітності (балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал) за кілька послідовних звітних періодів [30]. Основна мета горизонтального аналізу — визначити абсолютні та відносні зміни кожної статті звітності за певний період часу. Це дозволяє виявити тенденції зростання або зменшення показників, оцінити швидкість змін та їхній вплив на фінансовий стан та результати діяльності підприємства. Розраховується за такою формулою:

Темп приросту = ((Поточне значення – Базове значення) / Базове значення) * 100%

Важливою частиною аналізу є визначення оптимальної структури оборотних активів, що сприяє покращенню фінансової стійкості підприємства. Динамічний аналіз оборотних активів здійснюється для виявлення тенденцій

зміни їх обсягу, структури та впливу на діяльність підприємства. Основні методи такого аналізу включають:

Метод порівняння, який дозволяє оцінити зміни у величині оборотних активів за певні періоди [34]. Метод порівняння є одним із найпростіших та водночас ефективних аналітичних інструментів у дослідженні оборотних активів. Його суть полягає у співставленні фактичних показників із: плановими або нормативними значеннями, даними попередніх періодів, середньогалузевими чи регіональними показниками, аналогічними показниками інших підприємств. Такий аналіз дозволяє: оцінити рівень ефективності використання оборотних активів, виявити відхилення та встановити їх причини, виявити резерви покращення фінансово-господарської діяльності.

Індексний метод — це кількісний спосіб аналізу, що дозволяє оцінити зміну окремих показників оборотних активів у динаміці або під впливом різних факторів. Основна суть методу полягає в обчисленні індексів — відносних величин, які показують зміну одного або кількох показників у часі або між об'єктами [27]. Одним з видів індексних методів, який використовується найчастіше, це індивідуальні індекси, що показують зміну окремого показника. Розраховується індивідуальний індекс за такою формулою:

Індекс = Показник у звітному періоді / Показник у базовому періоді

Факторний аналіз — це метод дослідження, який дозволяє виявити та кількісно оцінити вплив окремих факторів на зміну результативного показника. Він широко використовується при аналізі оборотних активів для визначення причин змін їх обсягу, структури або ефективності використання. Суть методу полягає у розкладанні складного економічного показника на складові, що його формують, та обчисленні впливу кожної з них.

Факторний аналіз застосовують, до коефіцієнта оборотності оборотних активів, який можна представити за такою формулою:

Коефіцієнта оборотності оборотних активів = Виручка / Середня вартість оборотних активів

При оцінці динаміки важливо звертати увагу на такі показники, як: швидкість обороту оборотних активів, рівень ліквідності, період оборотності дебіторської заборгованості та запасів [22]. З метою покращення ефективності використання оборотних активів застосовуються різні стратегії управління, зокрема: зменшення терміну оборотності запасів шляхом оптимізації логістичних процесів [30], контроль дебіторської заборгованості з метою зменшення ризику неплатоспроможності контрагентів, раціональне управління грошовими потоками, що дозволяє уникнути дефіциту ліквідності [34].

Використання аналітичних методів дає змогу підприємству підвищити ефективність управління оборотними активами, що позитивно впливає на його фінансову стабільність і конкурентоспроможність. Для оцінки ефективності їх використання застосовують спеціальні фінансові коефіцієнти, які дозволяють визначити рівень оборотності, рентабельності та ліквідності підприємства.

1. Коефіцієнти оборотності

Оборотність оборотних активів визначає швидкість їх трансформації у грошові кошти. До основних показників цього аналізу належать: коефіцієнт оборотності оборотних активів, високий показник свідчить про ефективне використання ресурсів, тривалість одного обороту, яка визначає середній час, необхідний для завершення одного циклу обороту активів, коефіцієнт оборотності запасів, що показує, скільки разів запаси оновлюються за аналізований період [35]. Збільшення цих коефіцієнтів свідчить про швидшу конверсію активів у грошові кошти, що сприяє покращенню ліквідності підприємства.

Низькі коефіцієнти оборотності оборотних активів — це сигнал про потенційні проблеми в управлінні активами підприємства, що може призвести до зростання витрат на зберігання запасів, зниження ліквідності підприємства, зменшення прибутковості та рентабельності, ризик втрати платоспроможності.

Щоб покращити коефіцієнти оборотності оборотних активів, можна реалізувати надлишкові або непотрібні запаси, активізувати продажі за рахунок

маркетингових ходів, покращити роботу з дебіторами та оптимізувати обсяги закупівель.

2. Аналіз рентабельності

Рентабельність оборотних активів показує їх здатність генерувати прибуток. До основних коефіцієнтів рентабельності відносяться: рентабельність оборотних активів, яка розраховується як відношення чистого прибутку до середньої вартості оборотних активів [27], рентабельність продажів, що показує частку прибутку у виручці від реалізації продукції, рентабельність власного капіталу, яка визначає дохідність підприємства від використання власних ресурсів. Аналіз цих показників допомагає виявити ефективність управління оборотними активами та оптимізувати фінансову політику компанії.

Низька рентабельність оборотних активів є тривожним сигналом для підприємства, оскільки свідчить про неефективне використання оборотних коштів. Це означає, що підприємство отримує недостатньо прибутку на кожную гривню, вкладену в оборотні активи. Вона може бути викликана різним спектром причин, але є ключові і найчастіші з них такі як: зменшення прибутку підприємства (зниження обсягу продаж, конкуренція або збільшення затрат на виготовлення продукції), низька ефективність використання оборотних активів (надмірні запаси та довга дебіторська заборгованість), застарілі або не ефективні бізнес-процеси, які сповільнюють обіг коштів, нерентабельні інвестиції в оборотні активи (закупівля запасів, які не реалізуються). Низька рентабельність оборотних активів може призвести до: зменшення загальної рентабельності підприємства, зниження довіри з боку інвесторів і кредиторів, необхідність залучення додаткового фінансування для покриття операційної діяльності, погіршення фінансової стійкості.

Щоб покращити рентабельність оборотних активів треба оптимізувати запаси, це дозволить нам позбутися надмірної кількості, яка призведе до нерентабельності інвестицій та низької ефективності використання оборотних активів. Активне управління дебіторською заборгованістю та підвищення

ефективності продажів та маржинальності продукції, це pozwoliть нам покращити рентабельність оборотних активів, а саме збільшати прибутки підприємства, ефективність використання активів та ефективність бізнес-процесів.

3. Оцінка ліквідності

Ліквідність оборотних активів визначає їхню здатність швидко перетворюватися у грошові кошти без значних втрат у вартості. До ключових показників ліквідності відносяться коефіцієнт загальної ліквідності, який розраховується як відношення оборотних активів до короткострокових зобов'язань [30], коефіцієнт швидкої ліквідності, що враховує лише найбільш ліквідні активи, такі як грошові кошти, дебіторська заборгованість та короткострокові фінансові вкладення [27], коефіцієнт абсолютної ліквідності, який оцінює здатність підприємства негайно погасити свої поточні зобов'язання [21]. Високий рівень ліквідності забезпечує фінансову стійкість компанії.

Але надмірна ліквідність може бути проблемою для підприємства. Надмірна ліквідність - це ситуація, коли підприємство має значно більше ліквідних активів (грошових коштів, короткострокових фінансових інвестицій, дебіторської заборгованості), ніж необхідно для покриття його поточних зобов'язань. Хоча висока ліквідність зазвичай вважається позитивним фактором, її надлишок може мати негативні наслідки для підприємства.

Причиною надмірної ліквідності може бути неефективне управління грошовими коштами (накопичення великих сум грошових коштів на рахунках без їх інвестування, несвоєчасне інвестування вільних грошових коштів), низька інвестиційна активність (відсутність вигідних інвестиційних проєктів, небажання ризикувати та інвестувати), консервативна фінансова політика (надмірний запас ліквідних активів для покриття непередбачених витрат, прагнення до максимальної фінансової безпеки). Все це може призвести до втрати потенційного прибутку (грошові кошти, що не інвестуються, не приносять доходу), інфляційні втрати (грошові кошти з часом знецінюються

через інфляцію), зниження ефективності використання капіталу (надлишок грошових коштів свідчить про неефективне використання капіталу підприємства).

Як було зазначено вище надмірна ліквідність не тільки може мати негативні наслідки, а й позитивні. Що б надмірна ліквідність мала позитивні наслідки, треба контролювати її, а саме інвестувати в короткострокові фінансові інструменти, розміщення вільних грошових коштів на депозитах, купівля облігацій або інших короткострокових цінних паперів. Інвестувати в довгострокові проекти фінансування інвестиційних проектів, які принесуть прибуток у майбутньому. Зменшити кредиторську заборгованість, дострокове погашення кредиторської заборгованості. Виплата дивідендів, викуп власних акцій.

4. Оптимізація управління оборотними активами

Оборотні активи забезпечують операційну діяльність суб'єкта господарювання, а їхнє ефективне використання прямо впливає на фінансову стабільність та прибутковість підприємства. Раціональне управління цими ресурсами передбачає підтримання оптимального рівня активів, мінімізацію витрат і забезпечення достатньої швидкості їх обороту. Ключовими підходами до оптимізації є оцінка структури та динаміки, вона здійснює аналіз внутрішньої структури оборотних активів із метою виявлення непродуктивних складників, також проводиться оцінка ефективності використання кожного елементу (запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти) шляхом розрахунку відповідних коефіцієнтів оборотності та співвідношень. Раціоналізація товарно-матеріальних запасів, підприємства повинні формувати та підтримувати запаси в межах економічно обґрунтованих норм, орієнтуючись на потреби виробництва та збуту. Доцільним є впровадження сучасних методик управління, що дозволяють уникнути як дефіциту, так і надлишкових залишків. Підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю, варто застосовувати чіткі умови розрахунків із контрагентами, впроваджувати контроль за

своєчасністю надходжень та стимулювати клієнтів до прискореного погашення боргів. Важливо також проводити постійну оцінку кредитоспроможності покупців. Оптимізація управління грошовими коштами, забезпечення збалансованого руху грошових потоків передбачає складання коротко- та середньострокових платіжних календарів, а також пошук шляхів тимчасового розміщення вільних коштів із можливістю швидкого їх залучення при потребі.

Підприємства можуть використовувати для підвищення ефективності використання оборотних активів, такі методи як, скорочення тривалості обороту запасів шляхом оптимізації поставок і виробництва, посилення контролю за дебіторською заборгованістю, що дозволяє мінімізувати ризик неплатежів [30] та раціональне управління грошовими потоками для забезпечення стабільності фінансових операцій [27].

Реалізація вищезазначених заходів сприяє прискоренню оборотності активів, покращенню ліквідності балансу, зменшенню фінансових втрат та зростанню прибутковості. Застосування цих стратегій сприяє зростанню фінансової результативності підприємства.

1.4. Аудит активів підприємства

Аудит — це незалежна перевірка фінансової звітності, бухгалтерських записів, господарських операцій та внутрішнього контролю підприємства з метою встановлення їхньої достовірності, законності та відповідності встановленим стандартам і нормативно-правовим актам. Основною метою аудиту є формування об'єктивного висновку щодо достовірності фінансової інформації, що міститься у звітності суб'єкта господарювання.

Відповідно до Закону України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність", аудит визначається як процес збирання і оцінки аудиторських доказів щодо фінансової звітності з метою висловлення думки аудитора про її відповідність вимогам Міжнародних стандартів фінансової звітності або національних стандартів, у залежності від облікової політики підприємства [37].

Його основна мета — забезпечити достовірну, об'єктивну та неупереджену інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та відповідність підприємства до встановлених норм, правил і стандартів. Залежно від різноманітних критеріїв, аудит поділяється на різні види. Така класифікація дозволяє адаптувати аудиторський процес під конкретні завдання, галузь або юридичний контекст. Існує дві основні класифікації аудиту за ініціатором та за правовим статусом аудиторів. Аудит за ініціатором може бути: обов'язковий та ініціативний.

Обов'язковий аудит — це вид аудиторської перевірки, проведення якої вимагається чинним законодавством у встановлених випадках. Його основною метою є підтвердження достовірності фінансової звітності, забезпечення прозорості фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання та захист інтересів усіх зацікавлених сторін: держави, інвесторів, кредиторів, акціонерів. Він є невід'ємною частиною системи фінансового контролю, особливо для суб'єктів, чия діяльність має публічне або системно важливе значення. До таких суб'єктів належать: публічні акціонерні товариства, банки та інші фінансові установи, страхові компанії, підприємства, які перевищують встановлені законом фінансові або кількісні пороги.

Метою обов'язкового аудиту є підтвердження того, що фінансова звітність підприємства відповідає вимогам національних або міжнародних стандартів обліку і може бути використана зацікавленими сторонами: інвесторами, кредиторами, державними органами.

Ініціативний аудит є формою незалежної аудиторської перевірки, яка проводиться за власним бажанням керівництва або власників підприємства, тобто не вимагається законодавчо, на відміну від обов'язкового аудиту. Його суть полягає в добровільному замовленні аудиторських послуг для досягнення конкретних управлінських, стратегічних або операційних цілей. Його можуть замовляти з таких причин: перевірка фінансового стану перед укладенням великих угод, виявлення внутрішніх резервів та оптимізація витрат, підготовка до участі у тендерах або конкурсах, бажання забезпечити прозорість діяльності

для потенційних інвесторів або партнерів, внутрішній контроль за фінансовими потоками. Основною причиною звернення до ініціативного аудиту є прагнення власників чи топ менеджменту отримати об'єктивну, неупереджену та професійну оцінку фінансового стану підприємства, ефективності його внутрішніх процесів, ризиків і потенційних зон для вдосконалення.

За другим видом класифікації аудит поділяється на внутрішній та зовнішній.

Внутрішній аудит — це незалежна та об'єктивна діяльність з надання впевненості та консультацій, спрямована на підвищення ефективності функціонування організації. Його основна мета полягає у сприянні досягненню стратегічних цілей підприємства шляхом систематичної оцінки та вдосконалення процесів управління ризиками, контролю та корпоративного управління. На відміну від зовнішнього (незалежного) аудиту, внутрішній аудит є елементом системи управління підприємством і проводиться внутрішніми підрозділами або штатними аудиторами, які підпорядковуються, як правило, наглядовій раді або ревізійній комісії.

Зовнішній аудит — це незалежна перевірка фінансової звітності підприємства, що проводиться спеціалізованою особою або організацією (аудитором чи аудиторською фірмою), яка не є працівником підприємства і не має з ним жодних пов'язаних інтересів. Основною метою зовнішнього аудиту є підтвердження достовірності фінансової звітності та надання обґрунтованого висновку про її відповідність чинному законодавству та обліковим стандартам. На відміну від внутрішнього аудиту, який орієнтований на внутрішні потреби компанії, зовнішній аудит має публічний характер і передусім орієнтований на зовнішніх стейкхолдерів: інвесторів, кредиторів, акціонерів, державні органи, партнерів. Його результати часто стають основою для прийняття економічних, інвестиційних чи регуляторних рішень.

З огляду на високу відповідальність та суспільну значущість зовнішнього аудиту, здійснювати такі перевірки мають право лише кваліфіковані фахівці, що відповідають встановленим вимогам.

Аудиторську перевірку в Україні здійснюють спеціально уповноважені особи або організації, що мають відповідний професійний статус, підтверджену кваліфікацію та офіційне право на здійснення аудиторської діяльності. Згідно із Законом України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність", аудит можуть проводити аудитори (фізичні особи) та суб'єкти аудиторської діяльності (юридичні особи – аудиторські фірми), які включені до Реєстру аудиторів і суб'єктів аудиторської діяльності [37]. Аудитором може бути, як фізична особа, так і юридична.

Аудитор (фізична особа) — це фізична особа, яка отримала кваліфікаційний сертифікат аудитора, відповідає вимогам професійної етики та стандартів, має достатній досвід роботи у сфері обліку та аудиту. Така особа повинна: пройти спеціалізоване навчання, скласти кваліфікаційний іспит, отримати сертифікат, що дає право на проведення аудиторської діяльності, бути внесеною до Реєстру аудиторів, постійно підвищувати свою кваліфікацію.

Аудитор зобов'язаний зберігати неупередженість у процесі перевірки, уникати будь-яких форм залежності від клієнта, включаючи трудові, родинні чи фінансові зв'язки, а також не мати особистої зацікавленості в результатах діяльності перевірюваного суб'єкта. Для досягнення такої професійної незалежності важливу роль відіграють організації, що безпосередньо здійснюють аудиторську практику. До таких належать суб'єкти аудиторської діяльності — юридичні особи, зареєстровані згідно з установленими вимогами, у складі яких працюють щонайменше три аудитори, що мають відповідні сертифікати, і які відповідають законодавчим критеріям щодо провадження аудиту.

Суб'єкт аудиторської діяльності (аудиторські фірми)— це юридична особа, що зареєстрована в установленому порядку, має у своєму складі не менше трьох сертифікованих аудиторів та відповідає вимогам чинного законодавства щодо ведення аудиторської практики.

Аудиторські фірми здійснюють широкий спектр послуг: обов'язковий та ініціативний аудит фінансової звітності, аудит окремих господарських операцій,

консультування з питань бухгалтерського обліку та оподаткування, впровадження систем внутрішнього контролю, експертні та аналітичні послуги.

Перевагою роботи з аудиторськими фірмами є можливість залучення до перевірки вузькоспеціалізованих фахівців та застосування сучасних програмних рішень.

Аудит активів є ключовим елементом фінансового контролю, що дозволяє оцінити ефективність використання активів підприємства, їх облік та відповідність фінансовій звітності. Він відіграє важливу роль у забезпеченні прозорості фінансової діяльності, підвищенні довіри з боку інвесторів, кредиторів і регуляторних органів. Чітке визначення цілей та завдань аудиту активів сприяє мінімізації ризиків шахрайства, помилок у бухгалтерському обліку та неефективного управління ресурсами.

Сучасний аудит активів передбачає комплексний підхід до перевірки всіх складових активів підприємства, включаючи матеріальні, нематеріальні та фінансові активи. Аудитори аналізують не лише поточний стан активів, а й ефективність їх використання, відповідність облікової політики законодавчим вимогам, а також вплив активів на фінансовий стан підприємства. У зв'язку з динамічним розвитком економіки та постійними змінами в нормативно-правовому середовищі аудит активів набуває ще більшого значення.

Важливим аспектом аудиту є оцінка ризиків, пов'язаних із неправильним обліком активів, що може призвести до значних фінансових втрат. Недооцінка або завищення вартості активів спотворює фінансову звітність, що може ввести в оману інвесторів, кредиторів і контролюючі органи. Саме тому аудиторська перевірка є не лише засобом підтвердження достовірності фінансової інформації, а й ефективним інструментом управління ризиками.

Крім того, аудит активів допомагає підприємствам дотримуватися міжнародних стандартів фінансової звітності та вимог національного законодавства. Це особливо важливо для компаній, які прагнуть залучити іноземні інвестиції або вийти на міжнародні ринки. Завдяки аудиту можна

вчасно виявити проблеми у фінансовому управлінні та запропонувати шляхи їх усунення.

Проведення якісного аудиту активів дозволяє підприємствам не лише виявляти проблемні аспекти в обліку та використанні активів, а й формувати ефективні стратегії їх подальшого розвитку. Впровадження сучасних аудиторських методик та використання технологій аналізу даних сприяє підвищенню ефективності аудиту та забезпеченню більш надійного контролю за активами. Це, у свою чергу, підвищує конкурентоспроможність підприємства та забезпечує його фінансову стабільність у довгостроковій перспективі. Саме для того у аудиті є цілі та завдання, які допомагають аудитору в проведенні якісного та детального аудиту.

Основними цілями аудиту активів є перевірка достовірності фінансової звітності, аудитори оцінюють, наскільки облік активів відповідає реальному стану справ. Оцінка ефективності використання активів, аналізують, чи використовуються активи підприємства раціонально та прибутково. Виявлення фінансових ризиків, аудит дозволяє ідентифікувати можливі ризики, пов'язані з неправильним обліком або знеціненням активів. Контроль за дотриманням нормативно-правових актів, перевірка відповідності обліку активів законодавчим та регуляторним вимогам. Виявлення можливих випадків шахрайства та помилок, аудит сприяє виявленню невідповідностей, які можуть свідчити про зловживання або технічні помилки в бухгалтерському обліку.

Для досягнення зазначених цілей аудитори виконують такі основні завдання перевіряють наявність та стан активів, інвентаризацію та документальне підтвердження активів підприємства. Проводять аналіз правильності оцінки активів, аудитори перевіряють, чи відповідає оцінка активів чинним стандартам бухгалтерського обліку та Міжнародним стандартам фінансової звітності. Контролюють правильність документального оформлення операцій з активами, перевірка супровідної документації (акти прийому-передачі, договори, бухгалтерські записи). Оцінюють фінансову стійкість та ліквідність активів – аудитори визначають, наскільки ефективно підприємство

використовує свої активи для забезпечення безперервної діяльності. Перевіряють дотримання внутрішніх політик та процедур, аналіз внутрішнього контролю за обліком активів.

Саме завдяки цим цілям та завданням після проведення аудиту активів сприяє: підвищенню точності бухгалтерського обліку; мінімізації фінансових ризиків; забезпеченню ефективного використання активів; підвищенню довіри інвесторів та кредиторів; запобіганню шахрайству та помилкам у фінансовій звітності.

Аудит оборотних активів є важливим елементом фінансового контролю, що дозволяє оцінити ефективність використання поточних активів підприємства. Він сприяє виявленню порушень у їх обліку та управлінні, а також розробці заходів щодо їх усунення [10]. Одним з ключових етапів аудиту є планування аудиту оборотних активів.

Першим етапом проведення аудиту є його планування. На цьому етапі аудитори аналізують інформацію про підприємство, оцінюють можливі ризики та розробляють програму перевірки [5]. До основних завдань цього етапу відносять вивчення облікової політики підприємства, а саме вивчення принципів, методів та процедур ведення бухгалтерського обліку, що використовуються підприємством для формування фінансової звітності.

Першочерговим завданням аудитора є ознайомлення з внутрішніми нормативними документами підприємства, які регулюють облікові процедури. Особливу увагу слід приділити методам оцінки активів, способам нарахування зносу, обліку витрат і формуванню резервів. Також важливо перевірити, чи відповідає облікова політика підприємства вимогам чинного законодавства, національним або міжнародним стандартам бухгалтерського обліку. Якщо виявляються відхилення або невідповідності, аудитор повинен оцінити вплив цих аспектів на достовірність фінансової звітності.

Визначення ключових ризиків, які можуть вплинути на точність обліку та достовірність фінансової звітності. Ідентифікація ризиків дозволяє аудитору

зосередити увагу на найбільш проблемних ділянках обліку та побудувати ефективну програму перевірки.

Складання програми аудиту. Після ідентифікації ключових ризиків і вивчення особливостей діяльності підприємства аудитор переходить до розробки програми аудиту. Цей етап є стратегічно важливим, оскільки визначає структуру та послідовність аудиторських дій, дозволяє раціонально організувати процес перевірки та зосередити увагу на найбільш ризикованих ділянках. Програма аудиту — це структурований документ, у якому зазначаються цілі, завдання, обсяги, методи та терміни аудиторських процедур, що плануються до застосування. Вона складається індивідуально для кожного суб'єкта господарювання, з урахуванням специфіки його облікової політики, виду діяльності, масштабів операцій та рівня внутрішнього контролю. Складання програми дає змогу систематизувати аудиторські заходи та забезпечити логічну послідовність дій. Завдяки цьому аудитор уникне дублювання процедур, зменшить імовірність пропуску суттєвих фактів і зможе раціонально використати наявний час і ресурси. Крім того, програма аудиту є основою для подальшої документації результатів роботи, контролю за дотриманням професійних стандартів та обґрунтування аудиторського висновку. У разі потреби вона може бути переглянута та адаптована до змін у ході перевірки. Зрештою, правильно сформована програма аудиту забезпечує цілісність і послідовність у виконанні аудиторських процедур, що в результаті сприяє формуванню якісного та об'єктивного висновку [5].

Підбір методів та технік перевірки. Ефективність аудиторської перевірки значною мірою залежить від того, наскільки вдало обрані методи і техніки контролю. Вони мають забезпечити аудитора об'єктивними та достатніми доказами для формування обґрунтованого висновку щодо достовірності відображення оборотних активів у фінансовій звітності підприємства. На практиці аудитор застосовує цілий спектр методик, які умовно поділяються на традиційні та аналітичні. Традиційні методи включають суцільну та вибірккову перевірку документів, інвентаризацію, зіставлення бухгалтерських

даних, візуальне спостереження, опитування та інтерв'ю з працівниками. Аналітичні методи ґрунтуються на математичних і логічних прийомах оцінки змін показників, співставленні з нормативами, середньогалузевими значеннями або динамічними рядами. Важливо, що застосування кількох методів одночасно дозволяє підвищити якість аудиторських доказів, усунути помилки та підвищити достовірність висновків. Згідно з міжнародними стандартами аудиту, аудитор повинен обґрунтовувати кожний свій вибір методики та доводити її адекватність відповідно до ситуації перевірки [5]. Ефективне планування дозволяє уникнути зайвих витрат часу та забезпечує об'єктивність перевірки.

Аудит оборотних активів включає перевірку грошових коштів, дебіторської заборгованості, запасів та інших елементів оборотних активів. Кожен з цих компонентів має власні методичні підходи до перевірки [11].

Аудит грошових коштів. Перевірка грошових коштів проводиться з метою виявлення фактів шахрайства, недостач та помилок в обліку. До основних методів: інвентаризація готівки, перевірка банківських виписок, перевірка правильності оформлення касових ордерів.

Інвентаризація касової готівки. Інвентаризація готівки у касі є одним із ключових заходів у межах аудиту грошових активів підприємства. Її основне призначення полягає у фактичному підтвердженні наявності коштів, задекларованих у бухгалтерському обліку, та виявленні можливих відхилень, зловживань або недостач. Процедура інвентаризації здійснюється шляхом раптового або запланованого огляду каси з обов'язковою участю матеріально відповідальної особи — касира. Під час перевірки проводиться підрахунок готівки, що знаходиться у касовому ящику, а також перевіряється наявність цінних паперів, чекових книжок, поштових марок, проїзних документів (якщо вони обліковуються через касу). Інвентаризація може виявити: нестачу грошових коштів, яка може бути результатом шахрайських дій або помилок у веденні обліку; надлишок, що може свідчити про недостовірне відображення операцій; порушення касової дисципліни.

Цей метод є особливо ефективним у поєднанні з документальною перевіркою касових ордерів, аналізом дотримання строків здачі готівки в банк та контролем за веденням Касової книги. Інвентаризація готівки — важливий етап забезпечення достовірності обліку грошових коштів і є обов’язковою процедурою в межах річного аудиту або під час зміни матеріально відповідальної особи. Її результати слугують підґрунтям для подальших висновків щодо стану внутрішнього контролю на підприємстві.

Перевірка банківських виписок. Однією з ключових складових аудиту грошових коштів є детальна перевірка банківських виписок підприємства. Враховуючи, що значна частина господарських операцій проводиться у безготівковій формі через банківські установи, цей етап аудиту дозволяє отримати об’єктивну картину стану розрахункових рахунків та контролю за ними. Аудиторська перевірка банківських виписок дає змогу не лише виявити технічні помилки у веденні обліку, а й вчасно зафіксувати ознаки фінансових зловживань або маніпуляцій.

Для перевірки йде запит банківських виписок за обраний період здійснюється від підприємства, або у банку — за довіреністю. Обов’язково збираються також додаткові документи, зокрема копії платіжних доручень, чеків, меморіальних ордерів, квитанцій. Також формують «банківської відомості», у якій зіставляють залишки на рахунках відповідно до бухгалтерських записів (синтетичний облік) із фактичними залишками за виписками. Зазвичай перевірка проводиться по рахунку 31 «Рахунки в банках». Зіставляють кореспондуючих рахунків, аудитор аналізує, чи правильно були проведені банківські операції в обліку, з якими рахунками здійснювалась кореспонденція. Проводиться аналіз незвичних операцій, які не відповідають звичній діяльності підприємства: операції на великі суми, транзакції у неробочі дні, платежі між пов’язаними компаніями, платежі без документального підтвердження. Такі випадки вимагають поглибленого аналізу на предмет шахрайства або помилок. Оцінюється своєчасність проведення операцій. Проводиться перевірка банківських комісій і процентів: аудитори звіряють облік

нарахованих банком комісій за обслуговування з фактичним їх відображенням у бухгалтерії підприємства. Звірюються валютні операції. Якщо підприємство працює з валютними рахунками, перевіряється правильність відображення курсових різниць, своєчасність переоцінки залишків, відповідність бухгалтерських записів офіційним курсам Національного Банку України. Проводиться аналіз банківських договорів. Досліджується наявність кредитних ліній, депозитів, гарантій, блокувань рахунків та їх бухгалтерське відображення.

Перевірка правильності оформлення касових ордерів. Правильне ведення готівкових операцій є невід’ємною частиною фінансової дисципліни будь-якого підприємства. Важливим елементом у цьому процесі виступають касові документи, прибуткові та видаткові касові ордери. Їх належне оформлення дозволяє не лише зберігати фінансову прозорість, а й уникнути претензій з боку контролюючих органів. Тому регулярна і скрупульозна перевірка цих документів є важливою частиною внутрішнього контролю. Касовий ордер виконує функцію офіційного підтвердження грошової операції. Це первинний документ, який фіксує надходження або витрати готівки в касі. Його роль не обмежується лише внутрішнім обліком — документ також є джерелом інформації для звітності, податкових декларацій, фінансового аналізу та проведення аудитів. Невірне оформлення навіть одного ордера може призвести до: порушення вимог касової дисципліни; штрафних санкцій з боку податкових органів; викривлення фінансової звітності; ризику шахрайства або зловживань. Проведення регулярної перевірки правильності оформлення касових ордерів є запорукою безпеки фінансових операцій та дотримання вимог чинного законодавства. Такий аудит дозволяє своєчасно виявити помилки, усунути недоліки та забезпечити прозорість грошового обігу на підприємстві. Системний підхід до перевірки, увага до деталей і відповідальність працівників — це основа успішного управління касовою дисципліною.

Аудит дебіторської заборгованості. Дебіторська заборгованість є суттєвим компонентом оборотних активів, тому її перевірка спрямована на встановлення достовірності заборгованості та її реальності до погашення. Основні процедури

включають: аналіз договорів з контрагентами; перевірку актів звірки взаєморозрахунків; оцінку наявності сумнівних боргів [31].

Аналіз договорів з контрагентами. Договори є основним інструментом регулювання господарських відносин між суб'єктами підприємницької діяльності. Саме завдяки укладеним угодам підприємство забезпечує правову визначеність у питаннях постачання товарів, надання послуг, виконання робіт. Тому аналіз договорів з контрагентами — не просто формальна процедура, а невід'ємний елемент системи внутрішнього контролю, управління ризиками та забезпечення стабільності ділових стосунків. Аналіз договорів — це процес комплексної оцінки юридичної, економічної, фінансової та організаційної складових угоди між підприємством і його партнерами. Основна мета цього аналізу — виявити можливі ризики, недоліки, неповноти в умовах договору, а також перевірити відповідність чинному законодавству та інтересам компанії. Визначення предмета — один із ключових моментів. Він має бути чітко та однозначно сформульований. Помилки на цьому етапі призводять до спорів у суді, якщо одна сторона вважає, що надала послугу, а інша — що нічого не замовляла. Аналіз договорів з контрагентами — це не лише юридична процедура, а потужний інструмент управління ризиками та забезпечення безперебійної діяльності підприємства. Якісно проведений аналіз дозволяє уникнути проблем ще до того, як вони виникнуть, а також допомагає досягати більш вигідних умов співпраці.

Перевірку актів звірки взаєморозрахунків. Сучасна господарська діяльність передбачає активну взаємодію підприємств з численними контрагентами, що супроводжується великою кількістю операцій. У такому середовищі важливо не лише здійснювати облік кожної господарської події, а й регулярно підтверджувати відповідність даних між підприємствами. Саме для цього й використовується акт звірки взаєморозрахунків — універсальний інструмент, що дозволяє зіставити фінансову інформацію обох сторін, виявити помилки та запобігти конфліктам. Акт звірки взаєморозрахунків є вторинним бухгалтерським документом, який складається для підтвердження або

узгодження стану розрахунків між суб'єктами господарювання. Його правовий статус не врегульовано окремим законом, але він використовується згідно з нормами Цивільного та Господарського кодексів України, а також у межах бухгалтерського обліку відповідно до національних стандартів. Важливо підкреслити, що акт не є первинним документом (він не відображає саму господарську операцію), однак він має вагоме доказове значення — як в судовому процесі, так і під час податкових перевірок. Перевірка актів звірки — це не просто технічна процедура, а стратегічний процес, який дозволяє: підтримувати чистоту бухгалтерських даних; своєчасно виявляти розрахункові помилки; зміцнювати взаємодовіру з партнерами; підвищити рівень фінансової дисципліни на підприємстві. Успішне функціонування підприємства в сучасних умовах ринку вимагає регулярного проведення звірок та контролю за розрахунками, адже одна непідтверджена сума може коштувати компанії серйозних збитків або судового позову.

Оцінку наявності сумнівних боргів. У динамічному бізнес-середовищі питання надійності дебіторської заборгованості набуває особливої актуальності. Значна частина оборотного капіталу підприємств зосереджена саме в розрахунках з контрагентами, тому своєчасна оцінка наявності сумнівних боргів є важливим інструментом управління фінансовими ризиками, формування резервів та забезпечення достовірності облікової інформації. Процес оцінки сумнівних боргів — це ключовий етап фінансової аналітики підприємства. Його завдання полягає не лише у відображенні правильної суми в балансі, а й у виявленні прихованих ризиків, забезпеченні об'єктивності фінансової звітності, захисті інтересів власників та інвесторів. Нехтування оцінкою та резервуванням за сумнівною заборгованістю призводить до інформаційних спотворень у звітності, збільшення податкового навантаження, а у гіршому випадку — до втрати коштів підприємства.

Аудит запасів. Перевірка запасів має на меті встановлення їхньої наявності, оцінки та правильності відображення в бухгалтерському обліку. Основні методи: інвентаризація матеріальних цінностей; аналіз складських документів; оцінка методів списання запасів [16].

Інвентаризація матеріальних цінностей. Вона є важливим елементом внутрішнього контролю та складовою облікової політики підприємства.

Інвентаризація матеріальних цінностей полягає в зіставленні фактичної наявності активів із даними бухгалтерського обліку з метою встановлення їх реального стану, повноти, збереження та достовірності облікових записів. Основною метою інвентаризації є перевірка фактичної наявності матеріальних ресурсів та виявлення відхилень, які можуть виникнути внаслідок: неналежного зберігання; порушення облікової дисципліни; зловживань або помилок під час оформлення первинної документації; природних втрат у процесі зберігання чи транспортування.

Процедура інвентаризації регламентується законодавством та внутрішніми документами підприємства. Загальна послідовність включає: підготовчий етап, створення інвентаризаційної комісії, видача наказу керівника, ознайомлення з методикою та графіком; безпосередній облік, фактичний підрахунок або зважування матеріальних цінностей, оформлення відповідних актів та описів; зіставлення даних, аналіз відхилень між фактичною наявністю і даними бухгалтерського обліку; прийняття рішень, оформлення результатів у вигляді протоколу, списання нестач або зарахування надлишків на відповідні рахунки; відображення в обліку, коригування облікових записів на основі виявлених розбіжностей.

Інвентаризація матеріальних цінностей — важливий інструмент забезпечення об'єктивності бухгалтерської звітності та надійного контролю за майном підприємства. Її регулярне та якісне проведення сприяє зниженню ризиків, пов'язаних із недостовірністю обліку, та підвищенню ефективності управління матеріальними ресурсами.

Аналіз складських документів. Складські документи є важливими носіями інформації, що забезпечують облік руху матеріальних цінностей на підприємстві. Їхнє правильне оформлення та систематичний аналіз відіграють ключову роль у контролі за збереженням запасів, забезпеченні точності облікових даних і формуванні достовірної фінансової звітності. Документи, що використовуються на складах, фіксують усі господарські операції, пов'язані з надходженням, зберіганням, переміщенням і відпуском матеріальних цінностей. До основних функцій складських документів належать: підтвердження факту приймання та видачі товарно-матеріальних цінностей; обґрунтування записів у бухгалтерському обліку; забезпечення контролю за рухом запасів; створення інформаційної бази для подальшого аналізу та планування. Аналіз складських документів є необхідним інструментом забезпечення ефективної системи обліку та управління матеріальними ресурсами. Його проведення дозволяє зміцнити внутрішній контроль, підвищити рівень відповідальності працівників і забезпечити точність фінансових показників підприємства.

Оцінка методів списання запасів. Списання запасів — це процес визнання вартості матеріальних ресурсів, які були використані у виробництві або іншій господарській діяльності, у складі витрат підприємства. Вибір методу списання істотно впливає на фінансові результати, величину собівартості продукції та рівень оподаткування. У процесі аудиту запасів однією з ключових складових є перевірка правильності застосування підприємством обраного методу списання. Вибраний метод повинен відповідати обліковій політиці, бути обґрунтованим, послідовно застосовуваним і не суперечити вимогам нормативно-правової бази.

Під час аудиту аудитор повинен виконати низку процедур для оцінки застосованого підприємством методу: ознайомлення з обліковою політикою, аудитор перевіряє, чи закріплено обраний метод у внутрішніх документах підприємства, зокрема в наказі про облікову політику. Важливо, щоб підприємство послідовно застосовувало метод і не змінювало його без обґрунтованої причини; перевірка відповідності обраному методу в облікових регістрах, аудитор аналізує документи, пов'язані зі списанням запасів (накладні,

калькуляції, акти списання, журнали операцій), щоб упевнитися у дотриманні задекларованого методу; оцінка обґрунтованості вибору методу, аудитор оцінює, наскільки обраний метод відповідає особливостям діяльності підприємства, а також чи не викликає викривлення фінансової звітності; перевірка впливу методу на фінансову звітність, аудитор аналізує вплив обраного методу на собівартість продукції, прибуток, залишкову вартість запасів та оподаткування. Це особливо важливо, якщо є суттєві коливання цін на матеріальні ресурси; порівняльний аналіз із попередніми періодами, аудитор визначає, чи змінювалося застосування методу списання, і якщо так — чи були ці зміни належним чином розкриті у примітках до фінансової звітності та пояснені; оцінка впливу можливих викривлень, якщо аудитор виявляє відхилення у застосуванні методу або недотримання принципів обліку, він оцінює, чи можуть такі дії вплинути на достовірність фінансової звітності.

Достовірність та обґрунтованість облікових даних є ключовими чинниками для прийняття управлінських, інвестиційних і стратегічних рішень. Якщо викривлення щодо методів обліку або змін у політиці списання можуть призвести до хибного уявлення про фінансовий стан підприємства, то ще більшої ваги набуває перевірка необоротних активів — тих ресурсів, що забезпечують довгострокове функціонування підприємства.

На відміну від оборотних засобів, які мають короткостроковий життєвий цикл, необоротні активи характеризуються тривалим строком експлуатації та значною вартістю. Саме тому аудит цієї категорії активів потребує комплексного підходу, що охоплює перевірку їх наявності, правильності первісної оцінки, амортизаційних розрахунків, законності придбання та доцільності використання.

Особливу увагу аудитор приділяє дотриманню підприємством принципу безперервності, що є фундаментальним у підходах до обліку довгострокових активів. Усі зміни у вартості, структурі або статусі таких активів мають бути документально підтверджені та обґрунтовані з позицій бухгалтерських стандартів і принципів.

У системі фінансового обліку та контролю необоротні активи займають важливе місце, оскільки вони формують основу виробничого потенціалу підприємства. Їх ефективне використання безпосередньо впливає на результати господарської діяльності, рівень витрат, обсяг продукції та прибуток. Необоротні активи відображаються у складі балансу і мають тривалий строк використання — більше одного року або одного операційного циклу. До цієї категорії належать основні засоби, нематеріальні активи, незавершені капітальні інвестиції, довгострокові біологічні активи, а також інші необоротні матеріальні та нематеріальні ресурси.

З огляду на важливість і вартість необоротних активів, їх аудит є обов'язковим етапом комплексної аудиторської перевірки. Встановлення фактичної наявності, правильності класифікації, оцінки, амортизації та списання є критично важливими для формування об'єктивної картини про фінансово-економічний стан підприємства. Необоротні активи, які включають основні засоби, нематеріальні активи, капітальні інвестиції, довгострокові біологічні активи та інші активи з терміном використання понад один рік, мають суттєвий вплив на фінансовий стан підприємства. Будь-яке викривлення в обліку необоротних активів може суттєво вплинути на показники рентабельності, фінансової стійкості та платоспроможності, а також на ухвалення рішень зацікавленими сторонами — інвесторами, кредиторами, податковими органами.

Особливості аудиту цієї групи активів полягають у тому, що перевірка охоплює не лише відповідність їх визнання та обліку чинному законодавству й стандартам, а й оцінку обґрунтованості переоцінки, правильності нарахування амортизації, своєчасності списання та наявності належного документального оформлення. Аудитор повинен враховувати низку специфічних ризиків, які можуть впливати на достовірність звітності: неправильна оцінка первісної вартості активу, зокрема невірне включення або виключення витрат, пов'язаних із придбанням, транспортуванням, монтажем; невірно визначені строки корисного використання, що може призвести до неправомірного розподілу амортизації; недостатній контроль за інвентаризацією, що створює ризик

відображення в обліку активів, які фактично не існують; помилки під час переоцінки або визнання знецінення, які мають бути належним чином обґрунтовані та задокументовані; неправомірне віднесення витрат на капітальні інвестиції без ознак активу, що контролюється підприємством.

Таким чином, аудитору необхідно враховувати як загальні вимоги до обліку необоротних активів, так і можливі ризики викривлення фінансової звітності, пов'язані з їх неправильною оцінкою, класифікацією або документальним оформленням. Враховуючи складність і багатокомпонентність обліку цієї категорії активів, процес перевірки потребує ретельно структурованого підходу та використання комплексу спеціалізованих аудиторських процедур.

Особливості аудиту необоротних активів зумовлюють потребу в застосуванні таких методів: аналітичні процедури, документальна перевірка, оцінка облікової політики, перевірка переоцінок і знецінення, участь у інвентаризації або перевірка її результатів. Розглянемо кожну з цих особливостей.

Аналітичні процедури є важливим інструментом під час проведення аудиту необоротних активів, оскільки дозволяють аудитору виявити можливі аномалії, ризики викривлень або недостовірної інформації у фінансовій звітності. Ці процедури передбачають порівняння числових показників, вивчення тенденцій, пропорцій, а також зіставлення фактичних даних з прогнозними або нормативними значеннями.

Метою їх застосування є: оцінка обґрунтованості змін у структурі необоротних активів, виявлення ознак можливого знецінення або неправомірної переоцінки, оцінка ефективності використання активів, виявлення помилок або потенційних шахрайських дій. У процесі аудиту необоротних активів застосовуються такі аналітичні методи: порівняння залишкової вартості активів за кілька періодів (аудитор оцінює темпи зміни залишкової вартості основних засобів та інших необоротних активів. Різкі коливання без пояснень можуть свідчити про переоцінку, списання або придбання активів, що потребує

додаткової перевірки), аналіз структури необоротних активів у балансі (дозволяє визначити, яка частка припадає на основні засоби, нематеріальні активи, капітальні інвестиції . Зміни у структурі можуть свідчити про зміну облікової політики або інвестиційної стратегії підприємства), коефіцієнт зносу основних засобів

(розраховується як відношення суми зносу до первісної вартості активів. Занадто високий коефіцієнт може свідчити про моральне або фізичне старіння активів, що є ознакою знецінення), аналіз співвідношення між обсягом реалізації та наявністю активів (якщо обсяг реалізації зменшується, а обсяг активів зростає, це може вказувати на неефективне використання ресурсів або наявність «мертвих» активів), зіставлення темпів зростання основних засобів із темпами зростання доходу або прибутку (надмірне інвестування у необоротні активи без відповідного зростання економічної вигоди може свідчити про неправильне управління активами або потребу у зменшенні інвестиційного навантаження).

Усі зазначені аналітичні показники слугують лише орієнтиром для аудитора. Щоб підтвердити або спростувати виявлені ризики, необхідно звернутися до первинних документів і облікових реєстрів. Документальна перевірка є ключовим етапом аудиторського дослідження операцій з необоротними активами.

Документальна перевірка є ключовим етапом аудиторського дослідження операцій з необоротними активами. Вона спрямована на встановлення достовірності інформації, яка відображена в бухгалтерському обліку підприємства, а також на підтвердження відповідності цих даних вимогам чинного законодавства та облікової політики. Головна мета документального етапу перевірки полягає у: встановленні юридичного права підприємства на володіння активами; верифікації первісної вартості та наступних змін у ній (амортизація, модернізація, списання); виявленні можливих порушень нормативних вимог у сфері бухгалтерського обліку. Під час документальної перевірки аудитор виконує такі дії: проводить аналіз повноти документального супроводу необоротних активів; порівнює відомості з документів із даними

бухобліку та фінансової звітності; оцінює відповідність методів амортизації до політики обліку підприємства; перевіряє коректність операцій із вибуття активів, їх модернізації чи дооцінки; досліджує дотримання строків, форм та порядку оформлення документів, відповідно до чинного законодавства.

Одним із важливих аспектів у процесі аудиту необоротних активів є дослідження та оцінка облікової політики, яку використовує підприємство. Облікова політика суттєво впливає на формування фінансової звітності та визначає порядок ведення обліку активів, зокрема методи їх оцінки, амортизації, переоцінки, знецінення та списання. Тому аудитору необхідно приділити цьому напрямку особливу увагу, оскільки від правильності формування та застосування облікової політики залежить достовірність інформації, яка подається у фінансовій звітності.

Облікова політика підприємства являє собою комплекс обраних підходів, способів та організаційних рішень, які застосовуються при веденні бухгалтерського обліку з урахуванням чинних нормативно-правових вимог. У контексті обліку необоротних активів вона визначає: критерії визнання активів як необоротних; порядок оцінки при первісному визнанні; методи нарахування амортизації; підходи до переоцінки та знецінення; механізми обліку ремонту, модернізації, вибуття об'єктів.

Обрана підприємством облікова політика повинна бути не лише нормативно обґрунтованою, але й послідовною у застосуванні. Зміна підходів можлива лише у випадках, передбачених законодавством або за наявності об'єктивної необхідності.

Під час проведення аудиту необоротних активів аудитор має комплексно дослідити положення облікової політики, щоб пересвідчитись у її: відповідності нормам національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку або Міжнародним стандартам фінансової звітності; адекватності виду діяльності та розміру підприємства; стабільності застосування протягом звітного періоду; впливу на достовірність фінансової звітності.

Оцінка облікової політики дозволяє аудитору зрозуміти, наскільки облікові методи та процедури відповідають специфіці функціонування підприємства, а також виявити ризики можливого викривлення фінансових результатів через недосконалість чи помилки в застосуванні політики.

У процесі аудиту необоротних активів можуть бути виявлені такі недоліки в обліковій політиці: відсутність належного документального оформлення облікової політики, використання різних методів амортизації до об'єктів однієї групи без чітко визначених підстав, непослідовне застосування методів оцінки активів у різні звітні періоди, ігнорування вимог щодо тестування активів на знецінення, невизначені або суперечливі правила переоцінки, відсутність опису критеріїв віднесення витрат на модернізацію чи ремонт до капітальних інвестицій.

Такі відхилення можуть призвести до викривлення реального фінансового стану підприємства, що, у свою чергу, впливає на інтереси користувачів фінансової звітності.

Оцінка облікової політики щодо необоротних активів є важливим і обов'язковим етапом аудиторської перевірки. Від її якості залежить не лише правильність ведення обліку, але й достовірність інформації, що подається у фінансовій звітності. Аудитор повинен виявити не тільки формальні помилки, а й оцінити логіку, обґрунтованість і послідовність застосування облікових методів. Така комплексна оцінка дозволяє мінімізувати ризики викривлення звітних показників та забезпечити прозорість фінансової інформації.

Водночас, для повної достовірності облікових даних аудитору необхідно звертати увагу на специфічні аспекти обліку активів, зокрема на процедури, пов'язані з їх переоцінкою та можливим знеціненням.

Аудит необоротних активів передбачає не лише перевірку їх наявності, оцінки, амортизації та документального оформлення, а й обов'язково включає аналіз процедур переоцінки та знецінення. Ці операції прямо впливають на достовірність фінансової звітності та можуть суттєво змінити вартість активів у

балансі підприємства. Тому перевірка цих процесів є критично важливою для формування обґрунтованого аудиторського висновку.

Переоцінка необоротних активів — це зміна балансової вартості активу відповідно до його справедливої вартості на дату переоцінки. Вона може призвести як до збільшення, так і до зменшення вартості об'єкта. Згідно з Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку номер 7 "Основні засоби", підприємства можуть періодично здійснювати переоцінку об'єктів основних засобів, якщо їх справедлива вартість суттєво відрізняється від балансової.

Знецінення активів відображає зменшення їх корисності. Тестування на знецінення виконується у разі настання певних подій (наприклад, моральне старіння, пошкодження, зменшення економічної вигоди), що вказують на те, що балансова вартість активу може бути більшою за відшкодовувану суму. Відповідно до Міжнародного стандарту фінансової звітності номер 36, знецінення визнається як витрати поточного періоду.

Переоцінка та знецінення є складними та водночас вразливими з точки зору помилок і маніпуляцій операціями. Аудитор має забезпечити неупереджену оцінку їх обґрунтованості, правильності методів розрахунку та достовірності відображення в обліку. Саме такі процедури є запорукою прозорості фінансової звітності підприємства та довіри з боку зовнішніх користувачів.

Саме такі процедури є запорукою прозорості фінансової звітності підприємства та довіри з боку зовнішніх користувачів. Проте, навіть найточніші розрахунки та оцінки будуть недостатніми без фактичного підтвердження наявності активів. У цьому контексті ключову роль відіграє інвентаризація.

Інвентаризація необоротних активів — це обов'язкова складова контролю за їх збереженням та достовірністю відображення в бухгалтерському обліку. В межах аудиту участь аудитора в інвентаризації або перевірка її результатів є важливою процедурою, що дозволяє переконатися в реальності та точності відображення активів у фінансовій звітності підприємства. Підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію перед складанням річної фінансової

звітності, при зміні матеріально відповідальних осіб, у разі виявлення фактів крадіжок чи псування, а також у разі реорганізації або ліквідації.

Метою інвентаризації є: підтвердження наявності об'єктів необоротних активів; встановлення фактичного місця їх розташування; визначення їх технічного стану; виявлення об'єктів, які не використовуються, зіпсовані або підлягають списанню; виявлення розбіжностей між обліковими та фактичними даними.

Аудитор може бути присутнім під час інвентаризації активів, зокрема у разі проведення річної перевірки. Участь не означає, що аудитор самостійно проводить інвентаризацію, але дає йому змогу: спостерігати за дотриманням процедури інвентаризації згідно з законодавством; оцінити компетентність інвентаризаційної комісії; впевнитися, що вибірка об'єктів для перевірки є репрезентативною; виявити ризики, пов'язані з наявністю, збереженням чи обліком активів; засвідчити фізичну наявність основних засобів. Також аудитор може порівняти наявні об'єкти з інвентарними картками, актами введення в експлуатацію, технічною документацією.

У процесі перевірки інвентаризації необоротних активів аудитор може виявити типові недоліки: проведення інвентаризації формально, без фактичного огляду активів; недостовірне відображення даних в актах інвентаризації; несвоєчасне або неповне відображення результатів у бухгалтерському обліку; відсутність наказу про проведення інвентаризації; відсутність інвентарних номерів на об'єктах; відсутність актів на списання непридатних або втрачених активів; випадки, коли матеріально відповідальні особи не були присутні при інвентаризації. Такі порушення свідчать про низький рівень внутрішнього контролю на підприємстві та створюють ризик викривлення фінансової звітності.

Тому на завершальному етапі аудиту особливу увагу приділяють аналізу виявлених недоліків та формулюванню висновків щодо їх впливу на достовірність звітних даних.

Після завершення аудиторської перевірки здійснюється оцінка отриманих результатів, формуються висновки та рекомендації. Аудитор повинен скласти аудиторський висновок, у якому зазначаються: відповідність обліку оборотних активів чинному законодавству; виявлені порушення; рекомендації щодо усунення недоліків [8]. Зміст цього висновку має суттєвий вплив на підприємство, оскільки він є не лише формальним підсумком перевірки, а й інструментом для подальших управлінських рішень.

Підсумки аудиторської перевірки мають вагоме значення для функціонування підприємства, оскільки вони не лише відображають поточний стан бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, а й визначають подальші управлінські рішення. Результат аудиту дозволяє керівництву отримати об'єктивну оцінку достовірності фінансової звітності, а також виявити сильні та слабкі сторони в організації облікових процесів.

Одним із ключових впливів результатів аудиту є формування довіри з боку зовнішніх користувачів інформації — інвесторів, банків, контролюючих органів. Безумовний аудиторський висновок може підвищити репутацію підприємства, сприяти залученню інвестицій, отриманню кредитів або вигідних контрактів. Натомість зауваження аудитора або умовно позитивний висновок можуть сигналізувати про ризики та потребу у коригуванні внутрішніх процесів.

Крім того, результати аудиту мають практичну користь для самого підприємства. Аудиторські рекомендації часто стосуються покращення документообігу, удосконалення методики обліку, підвищення ефективності використання активів, зменшення ризиків шахрайства або помилок. Реалізація таких рекомендацій дозволяє підвищити фінансову стабільність, оптимізувати витрати та покращити якість управлінських рішень.

Таким чином, результати аудиту мають багатовимірний вплив: вони є інструментом контролю, підґрунтям для змін, а також важливим засобом комунікації із зовнішнім середовищем. Від того, наскільки ефективно підприємство реагує на виявлені недоліки, залежить його подальший розвиток і конкурентоспроможність.

У цьому контексті особливої ваги набуває етап належного оформлення результатів аудиту, адже саме він забезпечує офіційне закріплення висновків перевірки та їх подальше використання. Зокрема, оформлення результатів аудиту активів є завершальним етапом перевірки та включає документальне підтвердження висновків аудитора щодо достовірності відображення активів у фінансовій звітності підприємства. Основні документи, що оформлюються за результатами аудиту активів: аудиторський звіт, офіційний документ, що містить думку аудитора щодо правильності обліку активів та відповідності фінансової звітності чинним стандартам; буває безумовно позитивний, умовно позитивний, негативний або відмова від надання висновку; включає інформацію про перевірені активи, виявлені порушення, а також оцінку внутрішнього контролю. Робочі документи аудитора, опис проведених аудиторських процедур, перелік використаних документів (баланс, первинні документи, оборотно-сальдові відомості), записи про виявлені недоліки та їх аналіз. Акт (довідка) про результати аудиту, внутрішній документ, що детально описує всі недоліки та порушення, виявлені під час перевірки, може містити рекомендації щодо усунення недоліків. Протокол зустрічі з керівництвом, документ, у якому фіксуються результати обговорення виявлених помилок і заходи щодо їх усунення. Лист керівництву, офіційне звернення аудитора до керівництва підприємства, в якому зазначаються виявлені недоліки та пропозиції щодо їх виправлення.

Основні вимоги до оформлення результатів аудиту: чіткість та обґрунтованість висновків, дотримання міжнародних стандартів аудиту або національних нормативів, відображення всіх суттєвих порушень та їх можливого впливу на фінансову звітність, об'єктивність та незалежність оцінки.

Грамотне оформлення результатів аудиту активів сприяє прозорості фінансового обліку та підвищенню довіри до підприємства з боку інвесторів, кредиторів та контролюючих органів.

1.5. ВИСНОВОК

Оборотні активи є важливим елементом фінансового управління підприємства, оскільки забезпечують його безперебійну діяльність, сприяють підвищенню ліквідності та зменшенню фінансових ризиків. Раціональне управління цими активами позитивно впливає на фінансову стійкість і прибутковість компанії, дозволяючи досягати стратегічних та тактичних цілей.

Облік оборотних активів базується на нормативно-правових стандартах, що забезпечують уніфікованість і достовірність фінансових даних. Важливими аспектами є правильна оцінка, документування та відображення активів у звітності, що дає змогу ефективно керувати ресурсами та оптимізувати витрати.

Фінансовий аналіз оборотних активів, зокрема оцінка їхньої структури та динаміки, дозволяє визначити ефективність використання ресурсів. Використання горизонтального, вертикального та коефіцієнтного аналізу допомагає оцінити ліквідність, рентабельність і швидкість обороту активів, що сприяє підвищенню ефективності підприємства.

Додатково, аудит оборотних активів відіграє важливу роль у фінансовому контролі, дозволяючи мінімізувати ризики шахрайства та забезпечити достовірність фінансової звітності. Комплексний підхід до управління оборотними активами є запорукою стабільного розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Розділ 2. Аналіз обліку та використання оборотних активів на прикладі підприємства

2.1. Загальна характеристика підприємства

Відповідно до Закону України «Про акціонерні товариства» від 27 липня 2022 року № 2465-IX, акціонерне товариство є формою господарського товариства, у якому статутний капітал поділений на певну кількість рівних за номінальною вартістю часток, що підтверджуються випущеними акціями [38]. Акціонерне товариство є однією з найбільш універсальних форм господарювання, яка поєднує елементи колективної участі, корпоративного управління та ринкової самостійності. Цей тип організації дозволяє об'єднувати ресурси численних інвесторів, не вимагаючи їх активної участі в оперативному управлінні підприємством. Такий підхід сприяє широкому розповсюдженню акціонерної моделі в економіках із розвиненою ринковою інфраструктурою. Основною метою створення акціонерного товариства, як і будь-якого іншого суб'єкта підприємницької діяльності, є отримання прибутку. Але, на відміну від багатьох інших форм, АТ характеризується можливістю мобілізації значного капіталу через механізм випуску цінних паперів — акцій.

Акціонерні товариства посідають важливе місце у структурі сучасної економіки, оскільки забезпечують ефективне функціонування ринкових відносин та сприяють мобілізації інвестиційних ресурсів. Для глибшого розуміння сутності цієї організаційно-правової форми доцільно розглянути її ключові ознаки.

Правовий статус акціонерного товариства визначається його організаційно-правовою формою. Найхарактернішими рисами є:

Наявність акцій як специфічної форми участі. Кожен акціонер є власником певної кількості акцій, що дає йому набір корпоративних прав, таких як участь у зборах, право голосу, отримання дивідендів.

Поділ статутного капіталу на рівні частини у вигляді акцій, що надає можливість залучення інвестицій без зміни складу керівництва чи управління.

Обмеження відповідальності — акціонери не несуть особистої відповідальності за діяльність товариства, що забезпечує додаткову безпеку для інвесторів.

Наявність розвиненої структури управління, яка включає загальні збори, виконавчі органи та, за потреби, наглядову раду.

З економічної точки зору акціонерне товариство виступає як ефективний інструмент концентрації фінансових ресурсів. Його діяльність забезпечує мобілізацію капіталу, розподіл ризиків між великою кількістю осіб та гнучку систему управління. Узагальнивши базові підходи до визначення акціонерного товариства, можна виділити низку характерних рис, які дозволяють відрізнити цю форму господарювання від інших. Однак, для повнішого розуміння її ролі, слід звернутися до аналізу місця акціонерних товариств у загальній системі господарських організацій.

У структурі сучасної економіки господарські товариства становлять основну категорію суб'єктів підприємницької діяльності. Серед них акціонерне товариство посідає особливе місце, вирізняючись масштабністю, гнучкістю в залученні капіталу та високим рівнем організаційної складності.

Господарські товариства, згідно з чинним законодавством України, поділяються на товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства та акціонерні товариства. Кожна з форм має свої особливості щодо правового статусу учасників, порядку розподілу прибутку, ступеня відповідальності та структури управління. Проте саме акціонерне товариство забезпечує найширші можливості для масштабування бізнесу та концентрації інвестицій.

Основна відмінність АТ полягає в тому, що його статутний капітал поділений на акції, які можуть вільно обертатися на ринку (особливо у випадку

публічних акціонерних товариств). Це дозволяє залучати інвестиції не лише від засновників, а й від зовнішніх інвесторів, які зацікавлені у зростанні вартості компанії чи отриманні дивідендів. У ТОВ або повному товаристві механізм залучення капіталу є суттєво обмеженим — нові учасники потребують згоди вже наявних засновників, а передача частки або вихід із товариства часто супроводжується тривалою юридичною процедурою.

Акціонерне товариство також забезпечує більшу гнучкість у зміні складу власників: акції можуть продаватися, даруватися чи успадковуватися без обов'язкової згоди інших акціонерів (у разі відкритої форми). У той же час ТОВ зазвичай встановлює обмеження на передачу часток третім особам, що ускладнює динамічне управління складом учасників.

З точки зору управління, в акціонерному товаристві діє чітко розподілена система органів: загальні збори акціонерів, виконавчий орган (дирекція або правління), а також за потреби — наглядова рада. Такий розподіл дозволяє ефективно поєднувати стратегічне керівництво з оперативним управлінням. У менш структурованих формах, як-от повне товариство, часто спостерігається зосередження управління в руках обмеженого кола осіб, що підвищує ризики конфлікту інтересів.

Ще одним важливим аспектом є відповідальність учасників. В акціонерному товаристві вона обмежена розміром внеску (тобто вартістю придбаних акцій), тоді як у повному товаристві учасники відповідають усім своїм майном за зобов'язання товариства. Це робить АТ привабливішим з точки зору зниження фінансових ризиків для інвесторів.

Разом із цим, важливим чинником, який впливає на вибір конкретної моделі акціонерного товариства, є його організаційна форма. Відповідно до чинного законодавства, акціонерні товариства можуть функціонувати у формі публічних або приватних, що безпосередньо визначає спосіб обігу акцій, обсяг розкриття інформації та ступінь державного контролю за їх діяльністю.

Акціонерні товариства поділяються на два основні типи: публічні та приватні. Ключовою відмінністю між ними є спосіб обігу акцій та ступінь регуляторного контролю, якому вони підлягають.

До публічних акціонерних товариств належать ті, що здійснили відкриту емісію акцій або акції яких торгуються на біржових платформах організованого ринку капіталу [38]; Публічні товариства можуть мати велику кількість акціонерів, що може досягати сотні і навіть тисячі осіб. Оскільки їх акції публічно торгуються, вони також підлягають більш жорсткому регулюванню і довір'ї з боку інвесторів та регуляторів ринків цінних паперів.

Однією з головних рис публічного акціонерного товариства є відкритість та прозорість у веденні діяльності. Такі товариства зобов'язані публікувати фінансову та нефінансову звітність, регулярно інформувати акціонерів і зацікавлених сторін про зміни в структурі управління, рішення загальних зборів, результати господарської діяльності тощо. Важливу роль у цьому процесі відіграє Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, яка здійснює нагляд за дотриманням вимог законодавства у сфері функціонування акціонерного капіталу.

Завдяки високому рівню прозорості публічного акціонерного товариства користується вищим рівнем довіри з боку інвесторів, як внутрішніх, так і зовнішніх. Це, у свою чергу, дозволяє таким товариствам активно розвиватися, конкурувати на міжнародному рівні, залучати стратегічних інвесторів, виходити на біржі тощо.

Водночас, така форма організації передбачає більш складну внутрішню структуру управління. В публічному акціонерному товаристві обов'язково створюються загальні збори акціонерів, наглядова рада (як орган контролю), виконавчий орган (дирекція або правління), а також можуть функціонувати ревізійна комісія та інші допоміжні органи. Така багаторівнева модель дозволяє збалансовано поєднувати оперативне управління з контролем за дотриманням стратегічних інтересів акціонерів.

Ще однією особливістю публічного акціонерного товариства є можливість лістингу на фондових біржах, що відкриває шлях до вторинного ринку цінних паперів. Через продаж акцій на біржах підприємство може не лише залучати додаткові ресурси, а й підвищувати свою ринкову капіталізацію та публічний імідж.

Проте, разом з перевагами, публічне акціонерне товариство стикається з певними викликами. До них можна віднести високі витрати на аудит, вимоги до регулярної звітності, підвищену увагу з боку державних регуляторів та громадськості. Окрім того, існує ризик розмивання контролю, коли велика кількість акціонерів з невеликими пакетами акцій може ускладнювати прийняття ключових управлінських рішень.

Приватне акціонерне товариство є однією з двох основних форм акціонерних товариств, передбачених чинним законодавством України. Його функціонування регулюється, насамперед, Законом України "Про акціонерні товариства", а також положеннями Цивільного та Господарського кодексів України.

Відповідно до правової дефініції, приватне акціонерне товариство — це акціонерне товариство, акції якого розподіляються лише серед попередньо визначеного кола осіб, і не можуть бути вільно розміщені або куплені/продані на фондовій біржі. Така обмеженість обігу акцій забезпечує вищий ступінь контролю за зміною складу акціонерів та дозволяє уникнути ризиків, пов'язаних із розмиванням частки впливу на прийняття рішень.

Однією з ключових рис приватного акціонерного товариства є обмежена кількість акціонерів — закон встановлює, що їх не може бути більше 100 осіб. Це дає змогу зберігати більш тісні корпоративні зв'язки між учасниками, забезпечувати конфіденційність бізнес-процесів та оперативність в ухваленні управлінських рішень.

Проте, відмінною рисою порівняно з публічним акціонерним товариством є механізм переходу права власності на акції: у приватному акціонерному товаристві він зазвичай обмежується або регулюється статутом чи

корпоративними угодами, які передбачають, наприклад, необхідність згоди інших акціонерів на відчуження акцій третім особам. Це створює додаткові бар'єри для недружного поглинання або небажаної зміни контролю над товариством. В таблиці 2.1 наведено порівняльну характеристику між приватним та публічним акціонерними товариствами.

Таблиця 2.1 “Різниця між приватним акціонерним товариством та публічним акціонерним товариством.”

Ознака	Публічне АТ (ПАТ)	Приватне АТ (ПрАТ)
Обіг акцій	Вільний, через біржу	Обмежений, лише серед обраних
Кількість акціонерів	Необмежена	До 100 осіб
Рівень розкриття інформації	Високий	Низький
Державний нагляд	Посилений	Помірний
Форма фінансування	Публічна емісія, інвестори	Внутрішнє фінансування
Підходить для	Великого бізнесу	Малої та середньої компанії

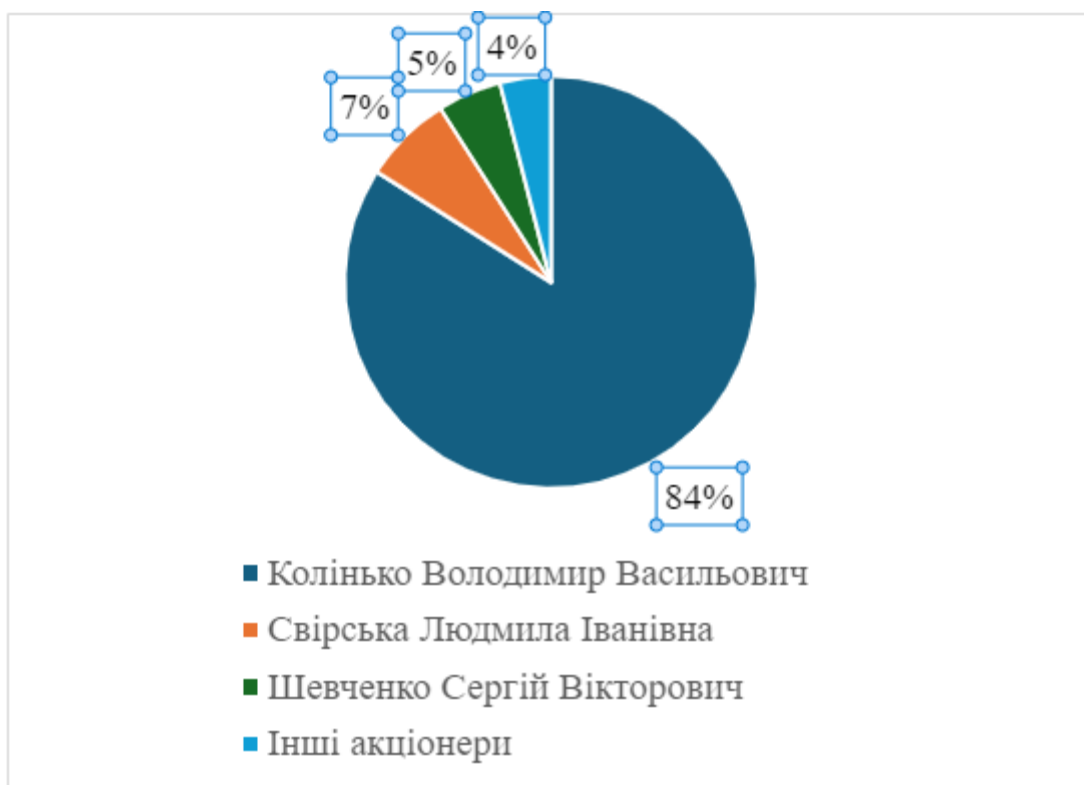
Таким чином, наведена порівняльна таблиця дає змогу чітко простежити відмінності між публічною та приватною формами акціонерних товариств як за правовим статусом, так і за практичними аспектами функціонування. Зважаючи на ці особливості, вибір тієї чи іншої форми значною мірою залежить від стратегічних цілей підприємства, структури власності, рівня бажаної відкритості та способів залучення капіталу.

У цьому контексті важливо звернути увагу на те, як приватні акціонерні товариства реалізуються в господарській практиці. На практиці приватні акціонерні товариства поширені в середовищі сімейного бізнесу, середніх та великих підприємств, які з різних причин не потребують публічного розміщення своїх цінних паперів. Прикладами таких компаній можуть бути виробничі або

агропромислові об'єднання, які діють у межах обмеженого ринку, мають стабільне джерело доходів та не мають потреби в публічному інвесторі.

Попри обмеження щодо публічності, приватне акціонерне товариство може залучати інвестиції через приватне розміщення акцій, укладати договори з інвесторами, залучати кредити, випускати облігації, що дає змогу їм активно розвиватися, зберігаючи при цьому стабільність і контрольованість корпоративної структури. Акціонерне Товариство “ВІЗІКОМ” відноситься до приватного акціонерного товариства. Це товариство заснували: Колінько Володимир Васильович, Свірська Людмила Іванівна, Шевченко Сергій Вікторович та інші акціонери — 4%. На рисунку 2.1 зображені акціонерні частки кожного акціонера.

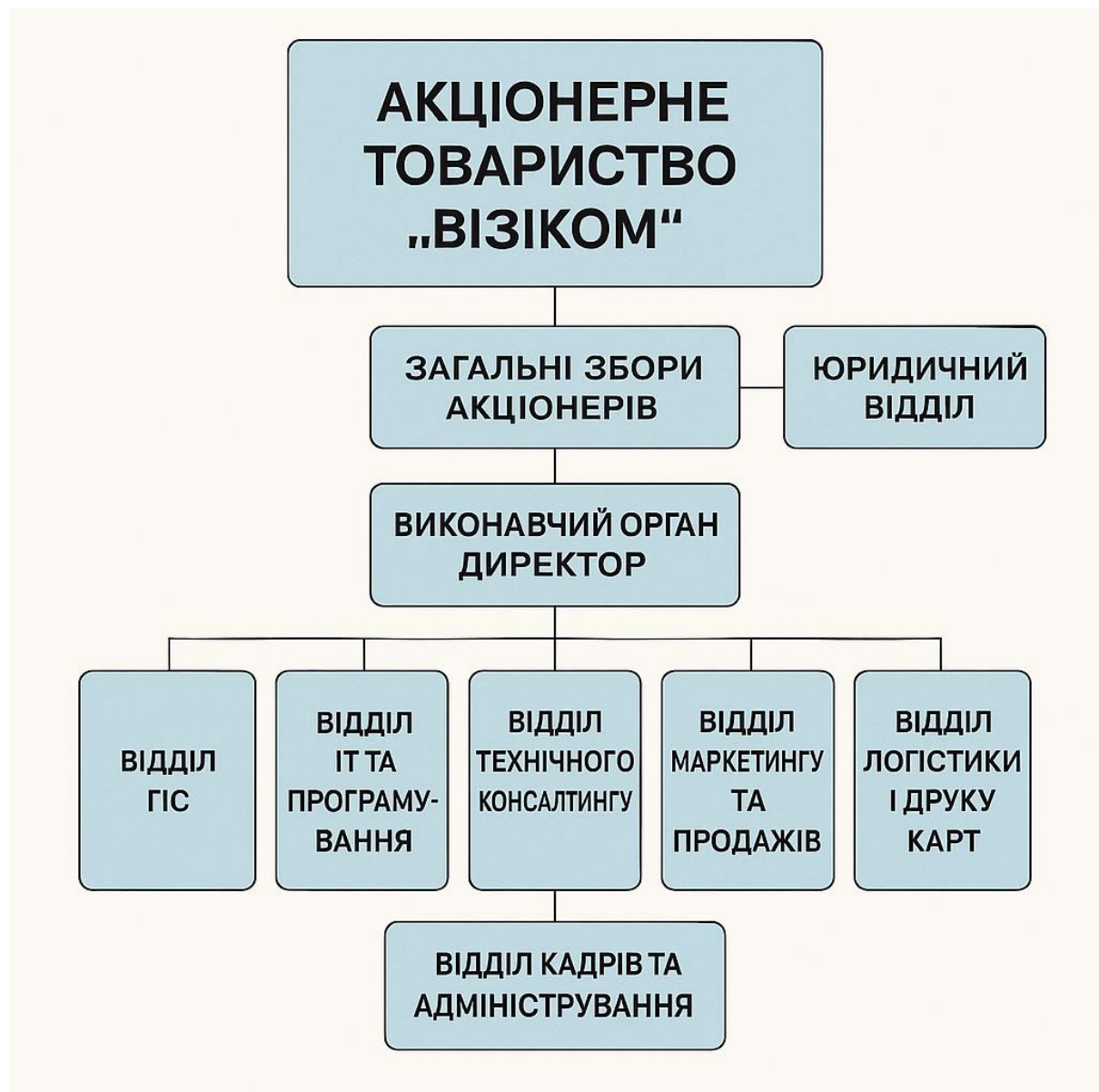
Рисунок 2.1 “Акціонерна частка кожного акціонера”

Таким чином, діаграма акціонерної структури дозволяє побачити, хто саме здійснює найбільший вплив на стратегічні рішення в акціонерному товаристві "ВІЗІКОМ". Очевидно, що основним акціонером є Колінько Володимир Васильович, що, у свою чергу, зумовлює його провідну роль у формуванні управлінської політики підприємства.

Враховуючи структуру власності, треба перейти до розгляду організаційної структури акціонерного товаристві "ВІЗІКОМ", яка демонструє розподіл управлінських функцій, взаємозв'язки між підрозділами та загальний механізм функціонування компанії. На рисунок 2.2 ілюструється система організаційного устрою акціонерного товариства.

Рисунок 2.2 "Організаційна структура"

Загальні збори акціонерів: вищий орган управління компанії, що приймає стратегічні рішення. Виконавчий орган: директор Колінько Володимир Васильович — здійснює оперативне управління компанією. Бухгалтерія: головний бухгалтер Баглей Ірина Миколаївна — відповідає за фінансову звітність та облік. Злагоджена робота цих управлінських ланок забезпечує

стабільне функціонування підприємства та створює умови для реалізації його основної діяльності.

2.2. Аналіз обліку оборотних активів на підприємстві

“ВІЗІКОМ” це українська компанія, що спеціалізується на обробці геоданих, розробці цифрових карт та геоінформаційних систем (ГІС). Проте товариство займається і іншими видами діяльності додатково, а саме: комп'ютерним програмуванням, купівлею та продажем власного нерухомого майна, діяльністю у сфері інжинірингу, геології та геодезії, наданням послуг технічного консультування в цих сферах, посередництвом в розміщенні реклами в засобах масової інформації.

Різноманітність напрямів діяльності зумовлює необхідність глибшого розуміння фінансових результатів підприємства.

Саме тому проведемо аналіз фінансово-економічних показників Акціонерного Товариства "ВІЗІКОМ" за 2024 рік на основі поданого "Звіту про фінансові результати форма № 2".

2.3. Аналіз використання оборотних активів на підприємстві

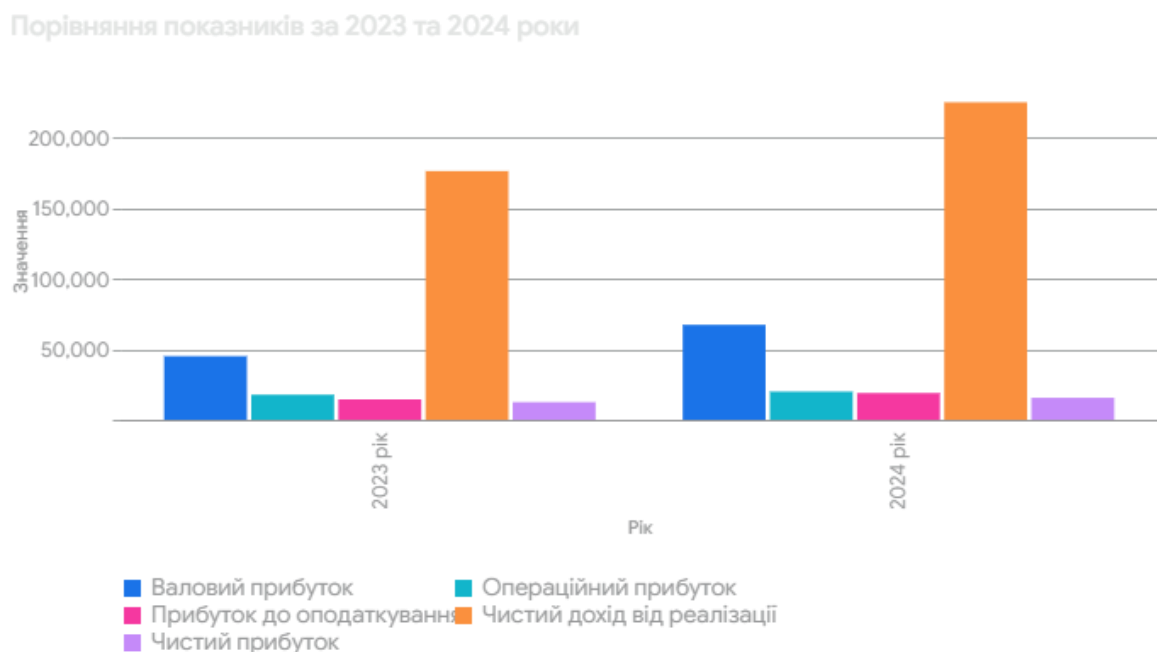
Таблиця 2.2 “Дохідність та рентабельність”

Показник	2023 рік	2024 рік	Δ Зміна
Чистий дохід від реалізації	176 217 грн	224 930 грн	+27,7% або +48 713 грн
Валовий прибуток	45 077 грн	67 292 грн	+49,3% або +22 215 грн
Операційний прибуток	17 789 грн	20 001 грн	+12,4% або +2 212 грн
Прибуток до оподаткування	14 471 грн	18 964 грн	+31,0% або +4 493 грн

Чистий прибуток	12 498 грн	15 551 грн	+24,4% або +3 053 грн
-----------------	------------	------------	--------------------------

Компанія має позитивну динаміку прибутковості, що свідчить про зростання ефективності діяльності. Високий темп приросту валового прибутку (+49%) у порівнянні з доходом (+28%) свідчить про зниження відносних виробничих витрат. На рисунку 2.3 показано наглядно різницю між 2023 та 2024 роками.

Рисунку 2.3 “Різниця Дохідності”

Після розгляду змін у ключових фінансових індикаторах, що характеризують прибутковість за два роки, доцільно перейти до детального вивчення структури витрат компанії. Це дозволить отримати більш глибоке розуміння факторів, що зумовили отримані результати господарської діяльності.

Таблиця 2.3 “Структура витрат”

Стаття	Сума, грн	Частка у витратах
Оплата праці	50 788 грн	24,3%
Інші операційні витрати	150 775 грн	72,2%
Амортизація	3 018 грн	1,4%
Матеріальні витрати	953 грн	0,5%

Відрахування на соцзаходи	3 075 грн	1,5%
Разом	208 609 грн	100%

Основну частину витрат займають інші операційні витрати, які включають аутсорсинг, ІТ-обслуговування, ліцензії. Оплата праці становить понад 24%, що характерно для компанії з високою часткою інтелектуальної праці.

Таблиця 2.4 “Оцінка рентабельності”

Показник	Формула	Формула	Значення
Рентабельність реалізації	Чистий прибуток / Дохід × 100%	15 551/ 224 930* 100 = 6,91	6,91 %
Рентабельність валового прибутку	Валовий прибуток / Дохід × 100%	67 292/224 930*100= 29,91	29,9 1%
Рентабельність витрат	Чистий прибуток / Загальні витрати × 100%	15 551/208 609*100 = 7,45	7,45 %

Показник рентабельності продажів свідчить про те, що з кожних 100 гривень доходу підприємство отримує 6 гривень 91 копійку чистого прибутку. Це свідчить про помірний рівень ефективності після врахування всіх витрат, включаючи податки. Для компанії, що спеціалізується на наданні технологічних послуг, такий показник вважається заниженим, оскільки нормативне значення має перебувати в межах 10–20%. Тож є потенціал для покращення прибутковості — наприклад, через оптимізацію адміністративних чи збутових витрат. Рентабельність валового прибутку відображає, що після покриття собівартості компанія залишає майже 30% валового прибутку. Це доволі хороший результат, який показує, що компанія ефективно контролює прямі витрати. Основний потенціал для зростання чистого прибутку прихований у зниженні інших операційних витрат. Рентабельність витрат у 2023 році склала 7.45%. На кожні 100 гривень сукупних витрат підприємство забезпечує чистий прибуток у розмірі 7 гривень 45 копійок. Це нормальний, але не високий показник, особливо для

компанії, яка працює у сфері інформаційних технологій. Основні витрати зосереджені на оплаті праці та інших операційних статтях, отже, для підвищення цього показника варто переглянути ефективність управління витратами.

Таблиця 2.5 “Акціонерна дохідність”

Показник	Значення
Чистий прибуток на акцію	10 367,33 грн
Дивіденди на акцію	0 грн
Кількість акцій	1 500 шт.

Компанія не нараховувала дивідендів, що може свідчити про реінвестування прибутку в розвиток бізнесу. У випадку АТ "Візіком", реінвестиція частини прибутку у вдосконалення внутрішніх процесів, розширення переліку послуг або автоматизацію операційної діяльності може призвести до підвищення рентабельності, зменшення витрат та зростання чистого прибутку в наступні звітні періоди.

Таким чином, для АТ "Візіком" розумне спрямування частини прибутку на внутрішні покращення, розширення пропозиції або автоматизацію рутинних завдань відкриває шлях до зростання ефективності, оптимізації витрат і, як наслідок, збільшення чистого прибутку в майбутньому. Розглядаючи фінансовий стан підприємства детальніше, варто зазначити, що оборотні активи АТ «Візіком» включають запаси, дебіторську заборгованість, інші поточні активи. На 31.12.2023 року їх загальна сума становила 37 427 тис. грн. Основну частину оборотних активів складає дебіторська заборгованість — понад 85%.

Для повного розкриття інформації щодо оборотних активів підприємства варто перейти до вивчення практичної реалізації їх обліку. Це дає змогу не тільки проконтролювати дотримання облікових стандартів, а й визначити чинники, що впливають на достовірність фінансових показників і ефективність функціонування внутрішніх систем контролю. Для цього розглянемо організацію обліку окремих видів оборотних активів, а саме: запаси, дебіторська заборгованість, інші оборотні активи.

Облік запасів здійснюється з використанням рахунків другого класу (зокрема рахунки 20–28). Для визначення вартості запасів застосовується метод середньозваженої собівартості. Первинне документування включає прибуткові та видаткові накладні, акти на списання, а також вимоги. Аналітичний облік організовано за номенклатурою матеріалів та місцями їх зберігання.

Дебіторська заборгованість: облік ведеться на рахунках 36 (покупці) і 37 (інші дебітори); основна частка (76.9%) припадає на заборгованість за продукцію; резерв сумнівних боргів не створюється, що суперечить принципу обачності; аналітичний облік ведеться в розрізі контрагентів, договорів, строків виникнення.

Інші оборотні активи на підприємстві представлені незначною за обсягом, але важливою за змістом групою активів. У звітності вони становлять лише 0.04% від загальної суми оборотних активів, проте потребують особливої уваги з точки зору їх класифікації та контролю.

До складу інших оборотних активів можуть входити: попередньо сплачені витрати (оренда, страхування, передплати); грошові документи (марки, путівки, авіаквитки); аванси, надані під звіт для цільового використання; інші активи, що підлягають використанню протягом одного року.

Аналітичний облік даної категорії ведеться на рахунках 39 «Витрати майбутніх періодів», 33 «Інші кошти», а також при потребі — за субрахунками в межах цих груп. Через їхню обмежену частку в загальному обсязі активів такі елементи часто недооцінюються в управлінському обліку, проте саме в цій категорії можуть виникати неточності або зловживання, пов'язані з необґрунтованим списанням або затримками у відображенні.

Рекомендується регулярно проводити інвентаризацію та звірку таких активів із відповідними розрахунковими документами, а також забезпечити прозорість їх відображення у внутрішній звітності підприємства. Включають витрати майбутніх періодів, грошові документи. Облік ведеться на рахунках 39, 33 залежно від типу активів.

Після детального розгляду організації обліку окремих елементів оборотних активів, доцільним є аналіз їх кількісного складу та питомої ваги у загальній структурі. Це дозволяє виявити найбільш значущі компоненти, що формують оборотний капітал підприємства, та оцінити ефективність їх використання.

У таблиці нижче відображено складові оборотних активів підприємства станом на кінець 2023 року. Це дає змогу простежити, які ресурси формують оборотний капітал і в якому співвідношенні вони представлені у структурі активів. Такий аналіз сприяє більш глибокому розумінню внутрішньої структури активів та виявленню ключових напрямів, що потребують підвищеної уваги у процесі управління фінансами.

Таблиця 2.5 “Структура оборотних активів станом на 31.12.2024 р.”

Стаття	Сума, тис. грн	Частка в оборотних активах, %
Запаси	11 096,00	16,81%
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	34 402,00	52,17%
Інша поточна дебіторська заборгованість	40,00	0,06%
Інші оборотні активи	15,00	0,02%
Разом оборотні активи	65 991,00	100%

Аналіз складу оборотних активів підприємства на 31 грудня 2024 року демонструє, що найбільшу їх частину займає дебіторська заборгованість за реалізовану продукцію, товари, роботи та послуги — понад половину загального обсягу (понад 52%). Така структура вказує на те, що значна частина активів підприємства зосереджена у формі очікуваних надходжень від контрагентів, що потребує належного контролю за розрахунками.

На другій позиції за обсягом перебувають запаси (понад 16%), що може свідчити про забезпечення виробничих потреб або формування товарного запасу. Водночас інша дебіторська заборгованість та інші оборотні активи

займають мінімальну частку в загальній структурі та не мають суттєвого впливу на фінансовий стан.

Таким чином, фінансова гнучкість підприємства значною мірою залежить від ефективного управління дебіторською заборгованістю та запасами, оскільки саме ці статті формують основну частину оборотного капіталу. Надалі доцільно звернути увагу на оптимізацію обігових коштів з метою зміцнення короткострокової платоспроможності.

Облік оборотних активів на АТ «Візіком» ведеться системно та відповідно до нормативних вимог. Основними напрямками для покращення є створення резерву сумнівних боргів, посилення контролю за дебіторською заборгованістю та деталізація інших оборотних активів. Це дозволить підвищити достовірність та аналітичну цінність облікової інформації. Маючи точні та актуальні дані, підприємство може ефективніше проводити подальший аналіз, зокрема аналіз структури та динаміки оборотних активів.

Аналіз здійснюється на основі показників форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за станом на 31.12.2024 року. Візуалізовані результати структурного аналізу наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 “Аналіз структури оборотних активів”

Стаття	Код рядка	На 31.12.2023	Питома вага на 31.12.2023	На 31.12.2024	Питома вага на 31.12.2024
Запаси	1100	5093	7,04 %	11096	14,14 %
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари,	1125	29210	40,36 %	34402	43,85 %

роботи, послуги					
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	1130	130	0,18 %	296	0,38 %
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	1	0,00 %	14	0,02 %
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	3107	4,29 %	40	0,05 %
Гроші та їх еквіваленти	1165	39645	54,77 %	19759	25,18 %
Витрати майбутніх періодів	1170	1264	1,75 %	369	0,47 %

Інші оборотні активи	1190	17	0,02 %	15	0,02 %
Усього	1195	72381	100,00 %	78467	100,00 %

Аналіз розподілу оборотних активів АТ "Візіком" демонструє помітні зрушення протягом розглянутого часового проміжку. На початок звітної періоду суттєву частку в структурі активів займали грошові кошти та їх еквіваленти (54,77%), що свідчить про високу платоспроможність підприємства щодо виконання короткострокових зобов'язань. Вагомою також була дебіторська заборгованість, що виникла внаслідок реалізації продукції, товарів, робіт чи послуг (40,36%), що відображає значну частку продажів з відтермінуванням платежу.

Протягом року відбулися помітні зміни у структурі оборотних активів. Питома вага грошових коштів та їхніх еквівалентів істотно зменшилася (до 25,18 %), що може свідчити про перенаправлення ресурсів в інші види активів. Паралельно з цим, збільшилася частка запасів (з 7,04 % до 14,14 %) та дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги (з 40,36 % до 43,85 %). Це може бути інтерпретовано як збільшення обсягів виробничої чи збутової діяльності, а також як модифікація політики надання комерційного кредиту покупцям.

Підсумовуючи, зміни у складі оборотних активів вказують на те, що на кінець періоду підприємство стало менш ліквідним, проте збільшило вкладення в запаси та кошти, заморожені в дебіторській заборгованості, що потенційно може сприяти розширенню діяльності та збільшенню прибутку в майбутньому. На таблиці 2.7 зображен аналіз динаміки оборотних активів.

Таблиця 2.7 “Аналіз динаміки оборотних активів”

№	Показник	Формула розрахунку	Значення
---	----------	--------------------	----------

1	Валовий прибуток, тис. грн.	З звіту про фінансові результати	67,29
2	Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	З звіту про фінансові результати	224,93
3	Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	(Основні засоби на початок + Основні засоби на кінець) / 2 / 1000	1,6
4	Середньорічні залишки матеріальних оборотних коштів, тис. грн.	(Запаси на початок + Запаси на кінець) / 2 / 1000	8,09
5	Середньорічна вартість основних засобів та матеріальних оборотних коштів, тис. грн.	Середньорічна вартість ОЗ + Середньорічні залишки МОК / 1000	9,69
6	Коефіцієнт фондомісткості продукції (ФМ)	Середньорічна вартість основних засобів / Чистий дохід від реалізації	0,0071
7	Коефіцієнт закріплення оборотних засобів (КЗ)	Середньорічні залишки матеріальних оборотних коштів / Чистий дохід від реалізації	0,036

8	Валова рентабельність продажів (РП)	(Валовий прибуток / Чистий дохід від реалізації) * 100%	29,92%
9	Рентабельність виробництва (Р)	(Валовий прибуток / Середньорічна вартість ОЗ та МОК) * 100%	694,18%

1. Валовий прибуток, тис. грн.

Згідно зі звітом про фінансові результати, валовий прибуток становить 67 292,00 грн.

Отже, валовий прибуток у тис. грн. = $67\,292,00 \text{ грн} / 1000 = 67,29 \text{ тис. грн.}$

2. Чистий дохід від реалізації, тис. грн.

Як свідчать дані звіту про фінансові результати, обсяг чистого доходу, отриманого від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), становить 224 930,00 грн.

Отже, чистий дохід від реалізації у тис. грн. = $224\,930,00 \text{ грн} / 1000 = 224,93 \text{ тис. грн.}$

3. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.

Початкова вартість основних засобів на початок періоду = 2 198,00 грн

Початкова вартість основних засобів на кінець періоду = 1 001,00 грн

Середньорічна вартість основних засобів = $(2\,198,00 \text{ грн} + 1\,001,00 \text{ грн}) / 2 = 1\,599,50 \text{ грн}$

Середньорічна вартість основних засобів у тис. грн. = $1\,599,50 \text{ грн} / 1000 = 1,60 \text{ тис. грн.}$

4. Середнє річне значення залишків матеріальних оборотних активів, тис. грн.

Для розрахунку середньорічних залишків матеріальних оборотних коштів візьмемо статтю "Запаси" з балансу.

Залишки запасів на початок періоду = 5 093,00 грн

Залишки запасів на кінець періоду = 11 096,00 грн

Середньорічні залишки матеріальних оборотних коштів = $(5\,093,00 \text{ грн} + 11\,096,00 \text{ грн}) / 2 = 8\,094,50 \text{ грн}$

Середньорічні залишки матеріальних оборотних коштів у тис. грн. = $8\,094,50 \text{ грн} / 1000 = 8,09 \text{ тис. грн.}$

5. Середньорічна вартість основних засобів та матеріальних оборотних коштів, тис. грн.

Середньорічна вартість основних засобів = 1 599,50 грн

Середньорічні залишки матеріальних оборотних коштів = 8 094,50 грн

Середньорічна вартість основних засобів та матеріальних оборотних коштів = $1\,599,50 \text{ грн} + 8\,094,50 \text{ грн} = 9\,694,00 \text{ грн}$

Середньорічна вартість основних засобів та матеріальних оборотних коштів у тис. грн. = $9\,694,00 \text{ грн} / 1000 = 9,69 \text{ тис. грн.}$

6. Коефіцієнт фондомісткості продукції (ФМ)

Формула: Середньорічна вартість основних засобів / Чистий дохід від реалізації

$\text{ФМ} = 1\,599,50 \text{ грн} / 224\,930,00 \text{ грн} = 0,0071$

$\text{ФМ} = 0,0071$

7. Коефіцієнт закріплення оборотних засобів (КЗ)

Формула: Середньорічні залишки матеріальних оборотних коштів / Чистий дохід від реалізації

$\text{КЗ} = 8\,094,50 \text{ грн} / 224\,930,00 \text{ грн} = 0,036$

$\text{КЗ} = 0,036$

8. Валова рентабельність продажів (РП)

Формула: Валовий прибуток / Чистий дохід від реалізації * 100%

$\text{РП} = (67\,292,00 \text{ грн} / 224\,930,00 \text{ грн}) * 100\% = 29,92\%$

$\text{РП} = 29,92\%$

9. Рентабельність виробництва (Р)

Формула: Валовий прибуток / Середньорічна вартість основних засобів та матеріальних оборотних коштів * 100%

$$P = (67\,292,00 \text{ грн} / 9\,694,00 \text{ грн}) * 100\% = 694,18\%$$

$$P = 694,18\%$$

Коефіцієнт фондомісткості продукції (ФМ) дорівнює 0,0071, що показує, скільки вартості основних засобів припадає на кожну гривню доходу.

Коефіцієнт закріплення оборотних засобів (КЗ) становить 0,036, відображаючи частку оборотних коштів, задіяних у виробництві кожної гривні доходу.

Валова рентабельність продажів (РП) складає 29,92%, що характеризує прибутковість кожного проданого товару чи послуги.

Рентабельність виробництва (Р) є досить високою – 694,18%, що свідчить про ефективне використання основних засобів та матеріальних оборотних коштів для отримання валового прибутку.

Проведемо аналіз фінансових коефіцієнтів, щоб оцінити фінансовий стан, ефективність діяльності та стійкість компанії. У таблиці 2.8 представлено результати дослідження фінансових показників на основі коефіцієнтного аналізу.

Таблиця 2.8 “аналіз фінансових коефіцієнтів”

№	Коефіцієнт	Формула розрахунку	Початок періоду	Кінець періоду	Відхилення
1	Коефіцієнт автономії (Ка)	Власний капітал / Підсумок балансу	0,71	0,97	+0,26
2	Коефіцієнт фінансового ризику (Кф.р)	(Поточні зобов'язання + Довгострокові зобов'язання) /	0,41	0,03	-0,38

		Власний капітал			
3	Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Км.вк)	(Гроші та їх еквіваленти - Поточні зобов'язання)/ Власний капітал	0,38	0,27	-0,11
4	Коефіцієнт забезпеченості власними коштами (Кзвк)	Власний капітал/ Сума необоротних активів	19,74	35,66	+15,92
5	Коефіцієнт короткостроковості заборгованості (Ккз)	Поточні зобов'язання/ Підсумок балансу	0,29	0,03	-0,26
6	Коефіцієнт автономії джерел формування запасів і витрат (Каз)	Власний капітал/ (Запаси+ Витрати майбутніх періодів+ Поточні зобов'язання)	1,94	4,56	+2,62

1. Коефіцієнт автономії (Ка)

Формула: Власний капітал / Підсумок балансу

Початок періоду: $57\,889,00 \text{ грн} / 81\,400,00 \text{ грн} = 0,71$

Кінець періоду: $65\,823,00 \text{ грн} / 67\,837,00 \text{ грн} = 0,97$

2. Коефіцієнт фінансового ризику (Кф.р)

Формула: $(\text{Поточні зобов'язання} + \text{Довгострокові зобов'язання}) / \text{Власний капітал або Підсумок балансу} / \text{Власний капітал} - 1$

Початок періоду: $(23\,511,00 \text{ грн} + 0 \text{ грн}) / 57\,889,00 \text{ грн} = 0,41$ або $81\,400,00 \text{ грн} / 57\,889,00 \text{ грн} - 1 = 0,41$

Кінець періоду: $(2\,014,00 \text{ грн} + 0 \text{ грн}) / 65\,823,00 \text{ грн} = 0,03$ або $67\,837,00 \text{ грн} / 65\,823,00 \text{ грн} - 1 = 0,03$

3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Км.вк)

Формула: $(\text{Гроші та їх еквіваленти} - \text{Поточні зобов'язання}) / \text{Власний капітал}$

Початок періоду: $(45\,594,00 \text{ грн} - 23\,511,00 \text{ грн}) / 57\,889,00 \text{ грн} = 0,38$

Кінець періоду: $(19\,759,00 \text{ грн} - 2\,014,00 \text{ грн}) / 65\,823,00 \text{ грн} = 0,27$

4. Коефіцієнт забезпеченості власними коштами (Кзвк)

Формула: $\text{Власний капітал} / \text{Сума необоротних активів}$

Початок періоду: $57\,889,00 \text{ грн} / 2\,933,00 \text{ грн} = 19,74$

Кінець періоду: $65\,823,00 \text{ грн} / 1\,846,00 \text{ грн} = 35,66$

5. Коефіцієнт короткострокової заборгованості (Ккз)

Формула: $\text{Поточні зобов'язання} / \text{Підсумок балансу}$

Початок періоду: $23\,511,00 \text{ грн} / 81\,400,00 \text{ грн} = 0,29$

Кінець періоду: $2\,014,00 \text{ грн} / 67\,837,00 \text{ грн} = 0,03$

6. Коефіцієнт автономії джерел формування запасів і витрат (Каз)

Формула: $\text{Власний капітал} / (\text{Запаси} + \text{Витрати майбутніх періодів} + \text{Поточні зобов'язання})$

Початок періоду: $57\,889,00 \text{ грн} / (5\,093,00 \text{ грн} + 1\,264,00 \text{ грн} + 23\,511,00 \text{ грн}) = 1,94$

Кінець періоду: $65\,823,00 \text{ грн} / (11\,096,00 \text{ грн} + 369,00 \text{ грн} + 2\,014,00 \text{ грн}) = 4,56$

Коефіцієнт автономії збільшився з 0,71 до 0,97 (відхилення +0,26), що свідчить про збільшення частки власного капіталу у фінансуванні активів підприємства. Це означає, що підприємство стало більш залежним від позикових

коштів. Коефіцієнт фінансового ризику зменшився з 0,41 до 0,03 (відхилення - 0,38), що вказує на значне зменшення ризику фінансової залежності від зовнішніх джерел фінансування. Це може знизити ризик неплатоспроможності підприємства.

Коефіцієнт маневреності зменшився з 0,38 до 0,27 (відхилення -0,11), що свідчить про зменшення гнучкості використання власного капіталу. Це може покладати швидкість реагування на зміни у фінансовому середовищі. Коефіцієнт збільшився з 19,74 до 35,66 (відхилення +15,92), що свідчить про збільшення частки власних коштів у фінансуванні підприємства. Це означає, що підприємство дедалі менше покладається на позикові ресурси. Коефіцієнт зменшився з 0,29 до 0,03 (відхилення -0,26), що свідчить про зменшення частки короткострокових зобов'язань у структурі фінансування. Це може зменшити ризик ліквідності, бо короткострокові зобов'язання зростають менше за активи. Коефіцієнт збільшився з 1,94 до 4,56 (відхилення +2,62), що вказує на збільшення частки власних коштів у фінансуванні запасів і витрат. Це збільшує фінансову стійкість підприємства у цій сфері.

Для подальшого аналізу підприємства розрахуємо та проведемо аналіз показників ефективності використання оборотних активів, для аналізу ми візьмемо коефіцієнт оборотності, період обороту активів та коефіцієнт завантаження оборотних активів. Що б розрахувати потрібні нам показники на треба оборотні активи (початок року), оборотні активи (кінець року), середня вартість оборотних активів та чистий дохід від реалізації. Аналіз та розрахунок буде проводитись на основі Звіту про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) та Балансу (Звіту про фінансовий стан). На таблиці 2.9 зображені головні показники для розрахунку.

Таблиця 2.9 “головні показники для розрахунку”

Показник	Одиниця виміру	2023 рік	2024 рік
Оборотні активи	грн	72381	78467

(початок року)			
Оборотні активи (кінець року)	грн	78467	65991
Середня вартість оборотних активів	грн	$(72\,381,00 + 78\,467,00) / 2 = 75\,424,00$	$(78\,467,00 + 65\,991,00) / 2 = 72\,229,00$
Чистий дохід від реалізації	грн	224930	176217

Коефіцієнт оборотності оборотних активів:

2023 рік: $224\,930,00 / 75\,424,00 = 2,98$ оборотів

2024 рік: $176\,217,00 / 72\,229,00 = 2,44$ обороти

Цей показник демонструє, скільки гривень доходу припадає на кожен гривню оборотних активів. Отже, зменшення доходу спричинило зниження оборотності на $2,98 - 2,34 = 0,64$ обороти. Зниження свідчить про те, що оборотні активи стали менш активно "працювати" на генерування виручки.

Період обороту оборотних активів:

2023 рік: $365 / 2,98 = 122,48$ днів

2024 рік: $365 / 2,44 = 149,59$ днів

Цей показник показує, за який період часу оборотні активи здійснюють повний оборот. Збільшення з 122,48 до 149,59 днів означає, що підприємству потрібно більше часу для перетворення оборотних активів у гроші. Це може негативно вплинути на ліквідність.

Коефіцієнт завантаження оборотних активів:

2023 рік: $75\,424,00 / 224\,930,00 = 0,34$

2024 рік: $72\,229,00 / 176\,217,00 = 0,41$

Цей показник відображає, скільки оборотних активів використовується для отримання однієї гривні доходу. Зростання з 0,34 до 0,41 показує, що для

отримання кожної гривні доходу підприємству потрібно залучати більше оборотних активів, що свідчить про зниження ефективності їх використання.

В ході аналізу було зазначено, що відбулося зменшення виручки: чистий дохід від реалізації зменшився з 224 930,00 грн у 2023 році до 176 217,00 грн у 2024 році. Це є ключовим фактором зниження оборотності, оскільки менший обсяг реалізації означає, що оборотні активи "працюють" менш інтенсивно. Зміни в операційному циклі: можливо, змінилися умови поставок, виробничий цикл або інші операційні процеси, що вплинуло на швидкість обігу оборотних активів.

Наслідками оборотності стали зниження рентабельності: сповільнення оборотності може негативно вплинути на рентабельність, оскільки менш ефективне використання активів призводить до зменшення прибутку на кожен гривню вкладених коштів. Проблеми з ліквідністю: збільшення періоду обороту може призвести до нестачі грошових коштів для своєчасного погашення зобов'язань. Збільшення потреби у фінансуванні: підприємству може знадобитися додаткове фінансування для покриття потреби в оборотних коштах.

Проведемо аналіз коефіцієнтів ліквідності для оцінки здатності підприємства швидко і в повному обсязі виконувати свої короткострокові фінансові зобов'язання, тобто платити за боргами, рахунками постачальників, виплачувати зарплату та податки. На таблиці 2.10 показаний аналіз коефіцієнтів ліквідності.

Таблиця 2.10 “Аналіз коефіцієнтів ліквідності”

№	Коефіцієнт	Формула розрахунку	Початок періоду	Кінець періоду
1	Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл)	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	3,34	32,77
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності (Кшл)	(Оборотні активи - Запаси - Витрати майбутніх періодів) / Поточні зобов'язання	2,94	27,07

	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабс.л)	(Гроші та їх еквіваленти) / Поточні зобов'язання	1,69	9,81
3				

1. Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл)

Початок періоду: $78\,467,00 \text{ грн} / 23\,511,00 \text{ грн} = 3,34$

Кінець періоду: $65\,991,00 \text{ грн} / 2\,014,00 \text{ грн} = 32,77$

Коефіцієнт поточної ліквідності показує, скільки гривень оборотних активів припадає на кожну гривню поточних зобов'язань. Значення більше 1 свідчить про те, що підприємство має достатньо оборотних активів для погашення своїх поточних зобов'язань. Збільшення коефіцієнта з 3,34 до 32,77 свідчить про значне покращення ліквідності.

2. Коефіцієнт швидкої ліквідності (Кшл)

Початок періоду: $(78\,467,00 \text{ грн} - 5\,093,00 \text{ грн} - 1\,264,00 \text{ грн}) / 23\,511,00 \text{ грн} = 2,94$

Кінець періоду: $(65\,991,00 \text{ грн} - 11\,096,00 \text{ грн} - 369,00 \text{ грн}) / 2\,014,00 \text{ грн} = 27,07$

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує здатність підприємства погасити поточні зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних активів, виключаючи запаси та витрати майбутніх періодів. Збільшення коефіцієнта з 2,94 до 27,07 підтверджує позитивну динаміку ліквідності.

3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабс.л)

Початок періоду: $39\,645,00 \text{ грн} / 23\,511,00 \text{ грн} = 1,69$

Кінець періоду: $19\,759,00 \text{ грн} / 2\,014,00 \text{ грн} = 9,81$

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство може погасити негайно за рахунок наявних грошових коштів та їх еквівалентів. Зростання коефіцієнта з 1,69 до 9,81 свідчить про значне збільшення платоспроможності підприємства.

Знайдемо можливості для зростання ефективності бізнесу за рахунок кращого управління ресурсами без обов'язкового збільшення інвестицій. На таблиці 2.11 зображено результат зростання ефективності бізнесу.

Таблиця 2.11 “Результат зростання ефективності бізнесу”

№	Напрямок оптимізації	Поточний коефіцієнт оборотності	Розрахункове підвищення оборотності	Новий коефіцієнт оборотності
1	Оптимізація управління запасами	2,44	0,03	2,47
2	Прискорення оборотності дебіторської заборгованості	2,44	0,17	2,61
3	Збільшення обсягів реалізації	2,44	0,12	2,56
	Загальний вплив	2,44	0,32	2,76

Для розрахунку підвищення ефективності використання оборотних активів, нам потрібно порівняти поточні показники їх використання з можливими, покращеними значеннями, які ми можемо досягти за рахунок реалізації резервів.

1. Поточні показники ефективності використання оборотних активів:

Коефіцієнт оборотності оборотних активів:

2023 рік: $224\,930,00 \text{ грн} / 75\,424,00 \text{ грн} = 2,98$ оборотів

2024 рік: $176\,217,00 \text{ грн} / 72\,229,00 \text{ грн} = 2,44$ оборотів

Період обороту оборотних активів:

2023 рік: $365 \text{ днів} / 2,98 \text{ оборотів} = 122,48$ днів

2024 рік: $365 \text{ днів} / 2,44 \text{ оборотів} = 149,59$ днів

2. Розрахунок впливу оптимізаційних заходів:

Для прикладу, розглянемо вплив кожного напрямку оптимізації на коефіцієнт оборотності оборотних активів, припускаючи, що інші фактори залишаються незмінними.

2.1. Оптимізація управління запасами:

Припустимо, що в результаті впровадження системи JIT та інших заходів, середньорічні залишки запасів зменшаться на 10% у 2024 році.

Зменшення запасів: $8\,094,50 \text{ грн} * 0,10 = 809,45 \text{ грн}$

Нова середня вартість оборотних активів: $72\,229,00 \text{ грн} - 809,45 \text{ грн} = 71\,419,55 \text{ грн}$

Новий коефіцієнт оборотності: $176\,217,00 \text{ грн} / 71\,419,55 \text{ грн} = 2,47 \text{ оборотів}$

Підвищення оборотності: $2,47 - 2,44 = 0,03 \text{ обороти}$

2.2. Прискорення оборотності дебіторської заборгованості:

Припустимо, що в результаті перегляду кредитної політики та активізації роботи з дебіторами, період обороту дебіторської заборгованості скоротиться на 10 днів.

Новий період обороту: $149,59 \text{ днів} - 10 \text{ днів} = 139,59 \text{ днів}$

Новий коефіцієнт оборотності: $365 \text{ днів} / 139,59 \text{ днів} = 2,61 \text{ оборотів}$

Підвищення оборотності: $2,61 - 2,44 = 0,17 \text{ оборотів}$

2.3. Збільшення обсягів реалізації:

Припустимо, що в результаті розширення ринків збуту та активізації маркетингу, чистий дохід від реалізації збільшиться на 5%.

Збільшення чистого доходу: $176\,217,00 \text{ грн} * 0,05 = 8\,810,85 \text{ грн}$

Новий чистий дохід: $176\,217,00 \text{ грн} + 8\,810,85 \text{ грн} = 185\,027,85 \text{ грн}$

Новий коефіцієнт оборотності: $185\,027,85 \text{ грн} / 72\,229,00 \text{ грн} = 2,56 \text{ оборотів}$

Підвищення оборотності: $2,56 - 2,44 = 0,12 \text{ оборотів}$

3. Загальний вплив на підвищення ефективності:

Сумарне підвищення оборотності (приблизно): $0,03 + 0,17 + 0,12 = 0,32 \text{ обороти}$

Новий коефіцієнт оборотності: $2,44 + 0,32 = 2,76 \text{ оборотів}$

Новий період обороту: $365 \text{ днів} / 2,76 \text{ оборотів} = 132,25 \text{ днів}$

Скорочення періоду обороту: $149,59 \text{ днів} - 132,25 \text{ днів} = 17,34 \text{ дні}$

Розрахунки свідчать про потенційне зростання коефіцієнта оборотності оборотних активів із 2,44 до 2,76 обороту, що сприятиме зменшенню тривалості їх обігу на 17,34 дня.

Підвищення оборотності оборотних активів позитивно вплине на:

Прискорення руху грошових коштів: Компанія швидше отримуватиме кошти від реалізації продукції, що поліпшить її ліквідність.

Зменшення потреби в залученні фінансування: Скорочення періоду обороту дасть змогу компанії обходитися меншим обсягом оборотних коштів, що зменшить необхідність у залученні позикових коштів.

Збільшення прибутковості: Ефективніше використання активів сприятиме збільшенню рентабельності діяльності.

Отже, оптимізація управління оборотними активами є значним резервом для поліпшення фінансового стану та зміцнення конкурентної позиції АТ "Візіком".

2.4. Проведення теоретичного аудиту оборотних активів на підприємстві

Щоб забезпечити обґрунтовану оцінку ефективності діяльності підприємства, необхідно звернутись до офіційної фінансової звітності, яка відображає основні показники його фінансового стану та результатів господарювання. Надані документи, а саме фінансовий звіт про результати діяльності (форма № 2) та баланс (форма № 1), розкривають фінансове становище та результати роботи АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА "ВІЗІКОМ" на кінець звітного періоду.

Підприємство функціонує як акціонерне товариство, спеціалізуючись на обробленні даних, розміщенні інформації на веб-вузлах та супутніх операціях. Важливо відзначити, що даний вид економічної діяльності зумовлює специфіку облікових процедур, зокрема, облік нематеріальних активів, доходів від надання послуг, витрат на інформаційні технології тощо.

Звітність підготовлена у відповідності до встановлених законодавством форм, що є базовою вимогою до її достовірності. Наявність ідентифікаційних кодів (ЄДРПОУ, ДКУД, КАТОТТГ, КОПФГ, КВЕД) забезпечує однозначну ідентифікацію суб'єкта господарювання та класифікацію його діяльності.

У звітному періоді підприємство продемонструвало позитивну динаміку ключових показників. Дохід від реалізації: виручка від реалізації послуг зросла, що може бути наслідком розширення клієнтської бази, збільшення обсягів

наданих послуг або коригування цінової політики. Необхідно з'ясувати фактори, що зумовили цю тенденцію. Собівартість: витрати на виробництво та надання послуг також зазнали змін. Важливо проаналізувати структуру собівартості, виявити статті з найбільшими коливаннями та оцінити їх обґрунтованість. Прибутковість: показники прибутковості (валовий прибуток, операційний прибуток, чистий прибуток) демонструють певну позитивну динаміку, проте темпи їх зростання різняться. Це може свідчити про зміну ефективності управління витратами. Операційні витрати: структура операційних витрат зазнала змін, зокрема, збільшилися витрати на оплату праці та інші операційні витрати. Доцільно провести детальний аналіз цих статей для виявлення резервів оптимізації.

Баланс є зрізом фінансового становища підприємства на конкретну дату. Він відображає структуру активів, зобов'язань та власного капіталу, дозволяючи оцінити фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність підприємства. Розглянемо оборотні активи зі сторони теоретичного аудиту.

У складі поточних активів товариства запаси займають важливе місце, оскільки вони впливають на ключові фінансові показники: рентабельність, оборотність та платоспроможність підприємства. Відповідно до даних балансу станом на 31 грудня 2024 року, загальний обсяг запасів склав 11 096 тис. грн, що свідчить про істотне зростання порівняно з початком звітного періоду, коли цей показник дорівнював 5 093 тис. грн .

Найбільш помітні зміни відбулися в структурі незавершеного виробництва: цей показник збільшився майже в 2,5 раза (з 4 459 тис. грн до 11 031 тис. грн). При цьому залишки готової продукції на складі на кінець року відсутні, а виробничі запаси, навпаки, скоротилися більш ніж у 5 разів. Таке співвідношення може свідчити про уповільнення завершальних етапів виробничого процесу або затримку з реалізацією послуг (продукції).

З позиції аудиту, ситуація з формуванням і обліком запасів вимагає глибокого вивчення. Основну увагу слід зосередити на таких аспектах: наявність підтверджуючих документів щодо обсягів та вартості незавершеного

виробництва (включаючи первинні документи, облікові реєстри, калькуляційні карти);

Вибір методу оцінювання запасів, що має відповідати вимогам Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»;

Коректність розподілу витрат на складські залишки, аби уникнути заниження собівартості чи завищення активів;

Проведення своєчасної інвентаризації та оформлення її результатів належним чином;

Розкриття інформації у фінансовій звітності відповідно до облікової політики підприємства.

Беручи до уваги значне зростання обсягів незавершеного виробництва у поєднанні з різким скороченням грошових коштів, можна припустити наявність прихованих ризиків щодо повноти відображення витрат. Тому аудитору важливо не лише перевірити відповідність обліку нормативним вимогам, а й оцінити реальний економічний зміст відповідних операцій.

Запаси, як складова оборотних активів, мають суттєве значення для характеристики ліквідності підприємства. Вони не належать до високоліквідних активів, оскільки не можуть бути швидко перетворені у грошові кошти без втрати вартості, особливо в умовах нестабільного ринку. Тому надмірне накопичення запасів може призвести до зниження загальної платоспроможності підприємства, навіть якщо баланс формально демонструє позитивне сальдо активів.

У випадку АТ "ВІЗІКОМ", у 2024 році відбулося зростання запасів з 5 093 тис. грн до 11 096 тис. грн, тобто більш ніж удвічі. При цьому обсяг грошових коштів на рахунках значно скоротився (з 39 645 тис. грн до 19 759 тис. грн). Таке співвідношення може свідчити про перерозподіл ліквідних ресурсів на користь менш мобільних активів, що знижує здатність підприємства оперативно виконувати свої фінансові зобов'язання.

Таким чином, аналіз запасів у контексті аудиту є ключовим для формування об'єктивної думки щодо фінансової достовірності звітності

підприємства. Також високий рівень запасів у структурі активів підприємства послаблює його короткострокову ліквідність, знижуючи гнучкість у розрахунках з постачальниками, працівниками та бюджетом. Така ситуація вимагає впровадження заходів з оптимізації управління запасами, зокрема через автоматизацію обліку, прогнозування потреб та мінімізацію надлишків.

До оборотних активів належать не тільки запаси, а й дебіторська заборгованість. Дебіторська заборгованість належить до фінансово значущих статей активів, яка безпосередньо впливає на платоспроможність підприємства, рівень його фінансової гнучкості та достовірність бухгалтерської звітності. Враховуючи, що ці суми ще не надійшли на рахунки підприємства, аудиторі необхідно ретельно оцінити не лише обсяги, але й реалістичність їхнього відшкодування.

На підставі балансу АТ «ВІЗІКОМ» на 31 грудня 2024 року, дебіторська заборгованість склала 34 752 тис. грн, що включає заборгованість за відвантажені товари (34 402 тис. грн), передплати постачальникам (296 тис. грн), інші борги (40 тис. грн), а також зобов'язання державного сектору перед підприємством (14 тис. грн). Порівняно з аналогічним періодом минулого року, спостерігається незначне зростання показника — на 2 304 тис. грн.

З аудиторської точки зору, це може бути як ознакою активізації ділової діяльності, так і свідченням послаблення контролю за розрахунками з покупцями. У зв'язку з цим, необхідно здійснити низку перевірок: проаналізувати терміни виникнення заборгованості, зокрема виявити суми, які тривалий час залишаються непогашеними; перевірити підтвердження боргу документально — рахунки, акти, договори; оцінити реальність стягнення заборгованості — наявність претензійної роботи, листування з боржниками, можливість списання; перевірити формування резерву сумнівної заборгованості, якщо така практика передбачена обліковою політикою.

Дебіторська заборгованість становить частину активів, які хоч і мають грошовий еквівалент, проте не можуть бути негайно використані для покриття поточних фінансових потреб. У результаті значна частка таких боргів у загальній

структурі активів може суттєво вплинути на фінансову гнучкість суб'єкта господарювання.

У випадку АТ «Візіком» дебіторська заборгованість на кінець 2024 року склала 34 752 тис. грн, що свідчить про те, що істотна частина оборотних ресурсів зосереджена в розрахунках із покупцями та іншими дебіторами. Незважаючи на те, що ці кошти є частиною активів, вони фактично залишаються тимчасово недоступними для оперативного використання, що знижує фактичну платоспроможність підприємства.

У контексті аудиту важливо не лише визначити загальний обсяг дебіторської заборгованості, а й оцінити: якість цих активів, тобто наскільки ймовірно їх повернення у найближчий час; структуру та динаміку — чи зростає обсяг боргів і які з них є простроченими; вплив на показники ліквідності, зокрема швидку та абсолютну.

Особливу увагу аудитор повинен приділити застарілим та сумнівним боргам, які потенційно можуть зменшити вартість активів підприємства без відповідного коригування в обліку. Суттєва дебіторська заборгованість без належного контролю може призвести до розриву платіжного циклу, що особливо небезпечно для компаній, які здійснюють активну операційну діяльність. Якщо підприємство своєчасно не отримує кошти за реалізовану продукцію, воно може не мати достатньо ресурсів для виконання власних зобов'язань.

Таким чином, наявність істотної дебіторської заборгованості вимагає посиленого контролю з боку аудитора, оскільки вона є потенційним джерелом фінансових ризиків і впливає на об'єктивність оцінки фінансового стану підприємства. Ефективне управління дебіторською заборгованістю є важливою умовою підтримання фінансової стійкості та короткострокової ліквідності підприємства. Аудитор у цьому контексті повинен звернути увагу на терміни заборгованості, наявність резервів під сумнівні борги та реалістичність очікуваних надходжень.

Грошові кошти на рахунках та їх еквіваленти займають важливе місце в структурі обігових активів підприємства, оскільки є найбільш ліквідним

ресурсом, що забезпечує оперативне виконання фінансових зобов'язань. Відповідно, аудит цієї статті передбачає не лише перевірку її достовірності, але й аналіз обґрунтованості змін у динаміці протягом звітного періоду.

Згідно з бухгалтерською звітністю АТ «Візіком», на кінець 2024 року сума грошових коштів становила 19 759 тис. грн, що є помітно меншим показником у порівнянні з початковим залишком у 39 645 тис. грн. Зменшення майже на 50% свідчить про активне використання грошових ресурсів, що може бути пов'язане з підвищеним обсягом поточних витрат або капітальними інвестиціями.

З аудиторської точки зору, така зміна вимагає ретельного аналізу. Основні напрями аудиторської перевірки включають: звірку залишків із банківськими виписками станом на дату складання балансу; оцінку відповідності руху коштів встановленим фінансовим процедурам підприємства; перевірку призначення платежів — чи були вони здійснені на законних підставах та підтверджені відповідними документами; аналіз незвичних або нетипових транзакцій, які можуть свідчити про фінансові ризики чи зловживання.

Грошові кошти разом з їх еквівалентами становлять найбільш оперативно доступний ресурс підприємства, що дозволяє своєчасно здійснювати розрахунки за поточними фінансовими зобов'язаннями. Цей вид активів безпосередньо впливає на рівень миттєвої (абсолютної) ліквідності, адже не потребує додаткової реалізації або трансформації для використання.

На прикладі АТ «Візіком» видно, що впродовж року обсяг грошових активів помітно зменшився — з 39 645 тис. грн до 19 759 тис. грн, що може свідчити як про активну господарську діяльність, так і про зниження фінансової гнучкості. Така динаміка вимагає уважного аналізу, оскільки зменшення доступних коштів може ускладнити покриття термінових витрат, особливо в умовах зростання поточних зобов'язань.

У контексті оцінки ліквідності підприємства грошові кошти є основою для розрахунку найвищого рівня платоспроможності, адже вони дають змогу реагувати на фінансові виклики без залучення зовнішніх ресурсів. Зменшення

цього показника може свідчити про необхідність перегляду підходів до управління фінансовими потоками.

Окрему увагу слід приділити наявності можливих обмежень у використанні коштів, таких як арешти або заблоковані рахунки, а також перевірити, чи не використовувались грошові активи у схемах, що виходять за межі звичайної господарської діяльності.

У підсумку, суттєве зменшення обсягів грошових коштів вимагає аудиторської оцінки як фінансової стабільності підприємства, так і ефективності управління ліквідними активами, адже саме ця стаття має вирішальне значення для оцінки короткострокової платоспроможності суб'єкта господарювання. Грошові кошти виступають головним інструментом підтримання платоспроможності у короткостроковому періоді. Їх обсяг прямо впливає на здатність підприємства виконувати фінансові зобов'язання без затримок, а отже — і на загальну оцінку його фінансової надійності.

У складі поточних активів підприємства АТ «Візіком» на кінець звітного року враховані так звані "інші оборотні активи" на суму 15 тис. грн, що на 2 тис. грн менше, ніж на початку року (17 тис. грн). Незважаючи на незначну питому вагу в загальній структурі активів, ця стаття потребує окремої уваги з боку аудитора, оскільки може включати різноманітні елементи з неоднозначним обліковим статусом.

З аудиторської позиції, першочерговим завданням є з'ясування конкретного складу цієї групи активів. У цій категорії можуть обліковуватись аванси постачальникам, витрати майбутніх періодів, суми податкового кредиту або кошти, що тимчасово не використовуються. Через таку різноплановість підвищується ризик невірної класифікації або завищення вартості активів.

Під час перевірки необхідно: підтвердити наявність активів документально (акти, угоди, рахунки); переконатися у дотриманні принципів достовірності та повноти відображення; оцінити, чи були всі активи належно класифіковані та чи відповідає їхнє відображення обліковій політиці підприємства.

На кінець 2024 року у звітності підприємства в складі оборотних активів зафіксовано статтю "Інші оборотні активи" із сумою 15 тис. грн., тоді як на початок звітного періоду – 17 тис. грн. Незважаючи на незначну суму цієї статті, вона входить до складу ресурсів, що можуть бути реалізовані протягом короткострокового періоду, а отже, є складовою частиною ліквідної бази підприємства.

До зазначеної категорії зазвичай включаються активи, які не були класифіковані за іншими стандартними статтями, але мають тимчасовий характер використання. Це можуть бути переоплати, короткострокові аванси, інші ресурси, що підлягають конверсії у грошову форму протягом року.

Хоча частка "Інших оборотних активів" у структурі активів є незначною, їхня наявність свідчить про наявність додаткових джерел покриття короткострокових зобов'язань. Зменшення обсягу цієї статті впродовж періоду на 2 тис. грн може свідчити про використання зазначених активів у господарській діяльності або перегляд їх обліку.

Особливо важливо виявити можливі приховані втрати або активи, які не мають реальної вартості, але відображені у звітності. Наявність таких сум може викривити оцінку фінансового становища та вплинути на коефіцієнти ліквідності. Отже, дана стаття чинить позитивний, хоч і обмежений, вплив на показники ліквідності. Її скорочення не є критичним для фінансової стійкості, однак воно вказує на необхідність моніторингу структури поточних активів для підтримання стабільного платоспроможного стану.

Аудиторський висновок є підсумковим документом, що містить професійне судження аудитора щодо достовірності фінансової звітності, зокрема, її відповідності законодавчим нормам та обліковим стандартам. Одним із головних джерел аналізу в процесі складання такого висновку виступає бухгалтерський баланс, оскільки він репрезентує фінансовий стан суб'єкта господарювання на визначену дату.

У контексті дослідження балансу АТ «Візіком» за 2024 рік спостерігається зменшення загального обсягу активів з 81 400 тис. грн на початку періоду до 67

837 тис. грн на кінець звітнього року. Такі зміни вказують на трансформації в структурі майна підприємства та потребують ретельної перевірки джерел фінансування, використання активів, а також їх відповідності критеріям оцінки згідно з обліковою політикою.

Проведення аудиту балансу передбачає оцінку правильності відображення матеріальних і нематеріальних ресурсів, перевірку реальності заборгованості, дотримання принципів обліку, зокрема, принципу безперервності діяльності. Окрему увагу приділяють аналізу змін у структурі капіталу підприємства. Зокрема, у випадку АТ «Візіком» власний капітал зріс із 57 889 тис. грн до 65 823 тис. грн, що свідчить про накопичення нерозподіленого прибутку та зміцнення фінансової стабільності.

Під час формування аудиторського висновку, згідно з міжнародними стандартами, обов'язково включаються наступні елементи:

Заголовок та зазначення одержувача документа;

Опис відповідальності управлінського персоналу та аудитора;

Висновок щодо фінансової звітності, який може мати різні форми: безумовно позитивний, умовно позитивний, негативний або з відмовою від висловлення думки;

Коментарі щодо інших питань, якщо такі виявлені під час перевірки;

Підпис, дата та ідентифікаційні дані аудитора.

Таким чином, баланс як основна форма фінансової звітності виступає фундаментом для висновків аудитора щодо надійності облікових даних та реального стану підприємства. Його аналіз дозволяє встановити, чи здатна організація виконувати свої короткострокові й довгострокові зобов'язання та чи відповідає звітність чинному законодавству.

2.5. ВИСНОВОК:

Проведене дослідження дало змогу глибоко оцінити особливості організації бухгалтерського обліку та рівень ефективності застосування як необоротних, так і оборотних активів підприємства. Аналіз охоплював структуру

активів, динаміку їх змін, а також результативність їх використання в господарській діяльності.

У процесі роботи було виявлено окремі проблемні аспекти у веденні обліку та управлінні майном, зокрема недостатню модернізацію основних фондів та неефективне використання певних видів матеріальних ресурсів. На основі цього були сформульовані пропозиції щодо вдосконалення облікової політики: зокрема, актуалізація методик обліку, посилення контролю за використанням ресурсів і запровадження сучасних управлінських підходів.

Отже, належна система ведення обліку активів має важливе значення для забезпечення стабільного функціонування підприємства, раціонального використання ресурсного потенціалу та зростання його економічної стійкості в довгостроковій перспективі.

Розділ 3. Шляхи удосконалення обліку та аналізу (аудиту) оборотних активів підприємства

3.1. Рекомендації щодо удосконалення обліку оборотних активів

На основі аналізу фінансової звітності підприємства доцільно запропонувати низку заходів, спрямованих на підвищення якості обліку оборотних активів, що сприятиме більш ефективному управлінню ними:

1. Цифровізація облікових процедур

Впровадження автоматизованих систем бухгалтерського обліку дозволить зменшити ймовірність помилок при введенні даних, а також підвищить оперативність отримання інформації про наявні ресурси. Рекомендується застосовувати сучасні програми, які підтримують гнучкий облік товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і розрахунків.

2. Раціоналізація обліку запасів

З метою зменшення втрат від надмірного накопичення запасів доцільно переглянути політику їх поповнення, з орієнтацією на поточну потребу виробництва. Оптимізація запасів дозволить зменшити витрати на їх зберігання та уникнути морального зносу.

3. Підвищення контрольних функцій у сфері дебіторської заборгованості

Доцільно проводити постійний моніторинг строків погашення дебіторської заборгованості, а також створювати резерви під сумнівні борги. Такий підхід дозволяє зменшити фінансові ризики підприємства.

4. Використання обачних методів оцінки активів

При відображенні в обліку оборотних активів доцільно застосовувати принцип найменшої оцінки, що забезпечить більш реалістичне відображення їх вартості та сприятиме запобіганню завищення прибутку.

5. Поглиблення аналітичного обліку

Доцільно впровадити деталізований облік оборотних активів за підрозділами, проектами або напрямками діяльності, що дасть змогу ефективніше управляти ресурсами на всіх рівнях підприємства.

6. Регулярне проведення інвентаризації

Проведення позапланових перевірок активів дозволяє своєчасно виявляти відхилення між фактичними та обліковими залишками. Це сприятиме підвищенню точності даних та запобіганню втратам.

7. Упровадження системи управління обіговістю ресурсів

Варто запровадити систему коефіцієнтів, яка дасть змогу аналізувати швидкість обігу запасів, грошових коштів та дебіторської заборгованості. Це стане основою для стратегічних управлінських рішень.

8. Перехід на електронний документообіг

Застосування цифрових каналів обміну первинною документацією зі сторонами господарських операцій зменшить навантаження на бухгалтерську службу та підвищить прозорість процесів.

Вміст таблиць 3.1–3.5 демонструє потенційний вплив запропонованих рішень на показники діяльності підприємства.

Таблиця 3.1 “До і після: автоматизація обліку”

Показник	До впровадження	Після впровадження
Час на облік однієї операції	~10–15 хв	~1–2 хв
Кількість помилок у документах	Часті (2–3 на день)	Поодинокі або відсутні
Формування звітності	До 2 днів	Протягом кількох годин

Таблиця 3.2 “До і після: покращення обліку запасів”

Показник	До впровадження (традиційний облік)	Після впровадження (оптимізований облік)
Середній залишок запасів, тис. грн	3 000	2 000
Собівартість реалізованої продукції (СРП), тис. грн	9 000	9 000

Коефіцієнт обіговості запасів розрахунок: СРП / середній залишок запасів	$9\,000 / 3\,000 = 3,0$ об./рік	$9\,000 / 2\,000 = 4,5$ об./рік
Середній термін одного обігу розрахунок: $360 / \text{коэф. обіговості}$	$360 / 3,0 = 120$ днів	$360 / 4,5 = 80$ днів
Втрати від псування запасів, тис. грн/рік за оцінкою втрат 10% та 2% відповідно	$10\% \times 3\,000 = 300$	$2\% \times 2\,000 = 40$
Річні витрати на зберігання запасів (припустимо 15% від середнього залишку)	$15\% \times 3\,000 = 450$	$15\% \times 2\,000 = 300$

Скорочення середнього залишку запасів означає вивільнення оборотних коштів, які підприємство може використовувати для інших потреб.

Обіговість запасів покращилася на 50% (з 3 до 4,5 разів на рік), що свідчить про ефективніше використання ресурсів.

Втрати через зіпсування або моральне старіння скоротилися в понад 7 разів.

Витрати на зберігання зменшились на 150 тис. грн/рік.

Таблиця 3.3 “До і після: моніторинг дебіторської заборгованості”

Показник	До впровадження(т радиційна система)	Після впровадження(по кращений контроль)
Середній обсяг дебіторської заборгованості, тис. грн	2 400	1 200
Чиста виручка від реалізації продукції (за рік), тис. грн	9 000	9 000
Коефіцієнт обіговості дебіторської заборгованості розрахунок: Виручка / Середня ДЗ	$9\,000 / 2\,400 = 3,75$ об./рік	$9\,000 / 1\,200 = 7,5$ об./рік
Середній термін погашення заборгованості (днів) розрахунок: $360 / \text{коэф. обіговості}$	$360 / 3,75 = 96$ днів	$360 / 7,5 = 48$ днів
Частка простроченої заборгованості	35% (840 тис. грн)	8% (96 тис. грн)
Оцінка втрат від безнадійної заборгованості умовно 10% від простроченої ДЗ	$10\% \times 840 = 84$ тис. грн/рік	$10\% \times 96 = 9,6$ тис. грн/рік

Обіговість дебіторської заборгованості зросла вдвічі — це означає, що кошти повертаються до підприємства швидше, що зменшує потребу в додатковому фінансуванні.

Середній строк погашення скоротився з 96 до 48 днів, тобто оборот капіталу значно пришвидшився.

Втрати через безнадійну заборгованість зменшилися майже в 9 разів — з 84 тис. грн до 9,6 тис. Грн.

Частка прострочених платежів зменшилась більш ніж у 4 рази, що свідчить про покращення платіжної дисципліни контрагентів.

Таблиця 3.4 “До і після: інвентаризація та контроль”

Показник	До впровадження (традиційна система)	Після впровадження (посилений контроль)
Частота проведення інвентаризації	1 раз на рік	1 раз на квартал + вибіркові перевірки
Відсоток розбіжностей між обліковими та фактичними даними	5% від загальної вартості активів	1% від загальної вартості активів
Вартість нестачі активів (тис. грн/рік)розрах унок: $5\% \times 3$ 000 тис. грн (середня вартість активів)	$3\,000 \times 5\% =$ 150 тис. грн	$3\,000 \times 1\% =$ 30 тис. грн
Час на проведення інвентаризації (робочі дні)	10 днів	4 дні
Кількість виявлених нестач (шт.)	50 випадків	10 випадків

Відповідальність матеріально відповідальних осіб	Формальна	Посилена (впроваджені штрафи та контроль)
--	-----------	---

Частота інвентаризації зросла, що дозволило своєчасно виявляти нестачі та коригувати облікові дані.

Відсоток розбіжностей між обліком та реальними залишками зменшився в 5 разів (з 5% до 1%).

Фінансові втрати через нестачу активів скоротилися на 120 тис. грн на рік.

У результаті автоматизації облікових процедур та більш ретельної підготовки, тривалість інвентаризаційних заходів скоротилася у 2,5 рази.

Відповідальність матеріально відповідальних осіб підвищилася, що зменшило кількість порушень.

Таблиця 3.5 “До і після: управлінська звітність та аналіз”

Показник	До впровадження(ручна обробка, обмежений доступ до аналітики)	Після впровадження(автоматизована аналітика, глибока деталізація)
Частота формування управлінської звітності	Щоквартально	Щотижня / щомісяця
Час підготовки звіту (для керівництва), год	12–16 годин	1–2 години
Точність звітних даних	Часті похибки (через людський фактор)	Висока точність (завдяки автоматизації)

Наявність аналітики по підрозділах	Відсутня або дуже обмежена	Повна деталізація (по цехах, відділах, проєктах тощо)
Можливість прогнозного аналізу (Cash Flow, запаси, прибуток)	Відсутня	Доступна (на основі історичних та поточних даних)
Оцінка економії часу аналітичного персоналу, год/міс(умовно: 4 звіти × 12 год = 48 год → 4 звіти × 2 год = 8 год)	48 годин	8 годин (економія 40 годин/міс)
Швидкість ухвалення управлінських рішень	Повільна (через відсутність актуальної інформації)	Оперативна (навіть у режимі реального часу)

Скорочення часу на підготовку управлінської звітності в 6–8 разів — це звільняє ресурс аналітиків для глибшого аналізу.

Поява оперативної аналітики дозволяє ухвалювати управлінські рішення в межах кількох годин, а не днів.

Глибша деталізація даних (по підрозділах і напрямках) сприяє точнішому аналізу прибутковості, витрат і фінансових ризиків.

Автоматизація зменшує похибки та втрати через людський фактор. Доступ до прогнозного аналізу підвищує ефективність фінансового планування.

3.2. Рекомендації щодо підвищення ефективності використання оборотних активів

Аналізуючи фінансову звітність АТ «Візіком» станом на кінець 2024 року, доцільно окреслити кілька напрямів вдосконалення політики управління оборотними активами для підвищення їх ефективного використання:

1. Раціоналізація структури запасів

У структурі оборотних активів помітно значне зростання запасів, зокрема обсяг незавершеного виробництва. Це може свідчити про неефективне планування виробничих процесів або збої у постачанні. Впровадження автоматизованих систем управління матеріально-виробничими запасами (наприклад, ERP-платформ) дозволить оптимізувати обігові цикли, скоротити надлишки і знизити витрати на зберігання.

2. Посилення контролю за дебіторською заборгованістю

Зростання заборгованості з боку покупців потребує впровадження більш жорстких механізмів контролю за термінами розрахунків. Доцільно розробити внутрішню політику кредитування контрагентів, включаючи встановлення лімітів, моніторинг платіжної дисципліни та застосування інструментів фінансового стимулювання (знижки за своєчасну оплату).

3. Управління ліквідністю та залишками грошових коштів

Скорочення грошових коштів на рахунках вказує на необхідність ретельнішого планування фінансових потоків. Раціональне управління фінансами підприємства передбачає запровадження системи прогнозування руху грошових потоків, а також тимчасове інвестування вільних коштів у короткострокові фінансові інструменти з метою отримання додаткового прибутку.

4. Скорочення витрат майбутніх періодів

Істотне зменшення таких витрат є позитивною динамікою, однак подальший аналіз їх доцільності дозволить ще більше підвищити ефективність

використання оборотного капіталу. Рекомендується критично переглядати кожну позицію на предмет її реального впливу на прибутковість.

5. Використання цифрових технологій та інтелектуальних систем

Сучасні цифрові рішення, зокрема системи з елементами штучного інтелекту, дають змогу здійснювати оперативний аналіз стану активів, прогнозувати обсяг запасів і контролювати дебіторську заборгованість.

Впровадження таких технологій сприятиме зменшенню ручної праці, підвищенню точності управлінських рішень і загальній фінансовій стійкості підприємства.

У таблицях 3.6–3.10 відображено прогнозовані зміни в діяльності підприємства внаслідок реалізації запропонованих рекомендацій.

Таблиця 3.6 “Ефект від оптимізації запасів”

Показник	Формула або джерело	До впровадження	Після впровадження	Зміна
Незавершене виробництво, тис. грн	Баланс 2024, рядок 1105	11 031	8 825	–2 206
Зниження обсягів НВП, %	$(11\,031 - 8\,825) / 11\,031 \times 100\%$	–	–	$\approx 20\%$
Частка запасів в оборотних активах, %	$(\text{Запаси} / \text{Оборотні активи}) \times 100\%$	$11\,096 / 65\,991 \times 100\% \approx 16,8\%$	$8\,825 / 63\,785 \times 100\% \approx 13,8\%$	–3,0 п.п.
Коефіцієнт оборотності	Собівартість реал. продукції /	$14\,749 / ((5\,093 + 11\,096) / 2) =$	$14\,749 / ((5\,093 + 8\,825) / 2) =$	+0,30

ті запасів (оцінка)	середній запас	$14\,749 / 8\,095 \approx 1,82$	$14\,749 / 6\,959 \approx 2,12$	
Середній період зберігання запасів (днів)	360 / коеф. оборотності	$360 / 1,82 \approx 198$ днів	$360 / 2,12 \approx 170$ днів	-28 днів

Запаси використовуються ефективніше: термін їх зберігання скоротився на 28 днів.

Підвищення коефіцієнта оборотності означає менше «заморожених» коштів у виробничих залишках.

Підприємство може спрямувати зекономлені 2,2 млн грн на фінансування обігу або прибуткові інвестиції.

Таблиця 3.7 “Ефект від скорочення дебіторської заборгованості”

Показник	Формула або джерело	До впроваджен ня	Після впровадже ння	Зміна
Дебіторська заборгованість, тис. грн	Баланс 2024: рядки $1125+1126+1127$	$33\,639 + 476 + 287 = 34\,402$	$34\,402 \times (1 - 0,15) = 29\,242$	-5 160 тис. грн
Середня дебіторська заборгованість, тис. грн	(Дебіторка на початок + на кінець) / 2	$(34\,402 + 12\,899) / 2 = 23\,651$	$(29\,242 + 12\,899) / 2 = 21\,071$	-2 580 тис. грн
Дохід від реалізації, тис. грн	Звіт про фін. результат, рядок 2000	55 056	55 056	Без змін
Коефіцієнт оборотності дебіторки	Дохід / середня дебіторка	$55\,056 / 23\,651 \approx 2,33$	$55\,056 / 21\,071 \approx 2,61$	+0,28

Середній термін погашення дебіторки, днів	360 / коефіцієнт оборотності	$360 / 2,33 \approx 154$ дні	$360 / 2,61 \approx 138$ днів	–16 днів
---	------------------------------	------------------------------	-------------------------------	----------

Зниження обсягу дебіторської заборгованості на понад 5 млн грн, тобто ці кошти можуть бути використані в обороті підприємства.

Оборотність дебіторки зросла з 2,33 до 2,61 обертів на рік — це означає, що підприємство швидше отримує оплату.

Скорочено середній термін очікування оплати на 16 днів, що знижує ризики втрати платоспроможності та покращує ліквідність.

Таблиця 3.8 “Ефект від оптимізації грошових коштів”

Показник	Формула / Обґрунтування	До впровадження	Після впровадження	Зміна / Коментар
Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн	Баланс 2024, рядок 1165	19 759	14 759	–5 000 тис. грн використано на інвестування
Інвестовано в короткострокові інструменти	Умовно: депозити, ОВДП, тощо	0	5 000	Початково не використовувалися
Очікуваний дохід від інвестицій (14% річних)	$5\,000 \times 0,14 = 700$ тис. грн/рік	0	700	Додатковий фінансовий прибуток
Ефективність використання коштів, %	$(700 / 5\,000) \times 100\%$	0%	14%	Замість бездіяльності – пасивний дохід

Підприємство зменшує залишки «незадіяних» коштів на 5 тисяч грн.

Частину резерву вклало в прибуткові інструменти без втрати ліквідності.

Отримало потенційно 700 тис. грн річного доходу, не залучаючи нових ресурсів.

Таким чином, коштами не просто "володіють", а керують ефективно.

Таблиця 3.9 “Ефект від зменшення витрат майбутніх періодів”

Показник	Формула / Пояснення	До впровадження	Після впровадження	Зміна
Витрати майбутніх періодів, тис. грн	Баланс 2024, рядок 1170	2 830	1 698	–1 132 тис. грн
Частка в оборотних активах, %	$(\text{ВМП} / \text{Оборотні активи}) \times 100\%$	$2\,830 / 65\,991 \times 100\% \approx 4,29\%$	$1\,698 / 63\,785 \times 100\% \approx 2,66\%$	–1,63 п.п.
Вивільнення коштів, тис. грн	ВМП зменшено – кошти вивільнено на інші цілі	—	1 132	—
Умовна дохідність за альтернативним вкладенням (14%)	$1\,132 \times 0,14 = 158,5$ тис. грн/рік	—	158,5	Потенційний дохід
Коефіцієнт ефективності використання ВМП	$(\text{Очікуваний дохід} / \text{сума скорочення}) \times 100\% = 14\%$	0%	14%	+14 п.п.

Підприємство зменшило заморожені витрати на 1,13 млн грн.

Ці кошти можуть бути направлені на обіг, інвестування або покриття оборотних потреб.

Потенційно забезпечено додатковий дохід понад 158 тис. грн/рік, лише за рахунок ефективнішого управління.

Зниження частки ВМП в активах підвищує ліквідність та оборотність активів.

Таблиця 3.10 “Ефект від цифровізації та ІІІ”

Показник	Формула / Обґрунтування	До впровадження	Після впровадження	Зміна
Час на облік і аудит оборотних активів, год/місяць	Орієнтовно 3 бухгалтери $\times$ 40 год	120 год	60 год	–60 год (–50%)
Зарплата бухгалтера, грн/міс.	Середня зарплата бухгалтера по Києву	18 000 грн	18 000 грн	Без змін
Фонд оплати праці на ці функції, грн	(Зарплата / загальна зайнятість) $\times$ час на функцію	(18 000 / 160) $\times$ 120 $\approx$ 13 500 грн	(18 000 / 160) $\times$ 60 $\approx$ 6 750 грн	–6 750 грн/міс.
Річна економія на оплаті праці, грн	6 750 $\times$ 12	—	81 000 грн/рік	—
Зменшення людських помилок, %	За оцінками Deloitte, автоматизація знижує помилки на $\sim$ 70%	Високий рівень помилок	На 70% менше	Якість обліку зростає
Прискорення обробки даних, %	Впровадження ІІІ прискорює роботу з документами на 50–60%	Звичайна швидкість	+50–60%	Швидше прийняття рішень

Прогнозований ефект на прибуток, грн (умовно)	За рахунок точнішого обліку, зменшення помилок, швидших рішень	—	+150 000 грн/рік	Оцінка непрямої вигоди
---	--	---	------------------	------------------------

Фінансовий ефект тільки на заробітній платі — понад 80 тис. грн/рік.

Покращення точності, швидкості обробки, зниження людського фактору.

ІІІ дозволяє зосередити ресурси на аналітиці, а не рутині.

Очікуваний загальний економічний ефект понад 200–250 тис. грн/рік.

3.3. ВИСНОВОК:

У сучасному бізнес-середовищі, яке активно трансформується під впливом цифрових технологій, особливо важливим стає удосконалення підходів до обліку та контролю оборотних активів. Проведене дослідження підтвердило, що впровадження інструментів штучного інтелекту в процеси бухгалтерського обліку та аудиту відкриває нові можливості для підвищення ефективності фінансового управління.

Завдяки автоматизації обробки даних, зменшується потреба в ручному введенні інформації, що не лише скорочує витрати часу, а й мінімізує ймовірність помилок. Інтелектуальні системи здатні оперативно аналізувати великі обсяги інформації, виявляти нестандартні операції та сигналізувати про потенційні ризики, що підвищує рівень контролю та прозорості.

Разом із цим варто зазначити, що успішна цифровізація потребує підготовки персоналу, налаштування відповідної інфраструктури та дотримання вимог інформаційної безпеки. Проте у довгостроковій перспективі застосування ІІІ та сучасних ІТ-рішень у сфері обліку й аудиту дозволяє не лише оптимізувати процеси, а й створити аналітичну основу для прийняття управлінських рішень.

Отже, інтеграція цифрових інструментів, зокрема штучного інтелекту, є обґрунтованим і перспективним напрямом для покращення системи управління оборотними активами підприємств у контексті їх сталого розвитку та адаптації до викликів цифрової економіки.

ВИСНОВОК ДО ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ:

Оборотні активи є важливим елементом фінансового управління підприємства, оскільки забезпечують його безперебійну діяльність, сприяють підвищенню ліквідності та зменшенню фінансових ризиків. Раціональне управління цими активами позитивно впливає на фінансову стійкість і прибутковість компанії, дозволяючи досягати стратегічних та тактичних цілей. Облік оборотних активів базується на нормативно-правових стандартах, що забезпечують уніфікованість і достовірність фінансових даних. Важливими аспектами є правильна оцінка, документування та відображення активів у звітності, що дає змогу ефективно керувати ресурсами та оптимізувати витрати.

Фінансовий аналіз оборотних активів, зокрема оцінка їхньої структури та динаміки, дозволяє визначити ефективність використання ресурсів. Використання горизонтального, вертикального та коефіцієнтного аналізу допомагає оцінити ліквідність, рентабельність і швидкість обороту активів, що сприяє підвищенню ефективності підприємства.

Додатково, аудит оборотних активів відіграє важливу роль у фінансовому контролі, дозволяючи мінімізувати ризики шахрайства та забезпечити достовірність фінансової звітності. Комплексний підхід до управління оборотними активами є запорукою стабільного розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Проведене дослідження дало змогу глибоко оцінити особливості організації бухгалтерського обліку та рівень ефективності застосування як необоротних, так і оборотних активів підприємства. Аналіз охоплював структуру активів, динаміку їх змін, а також результативність їх використання в господарській діяльності.

У процесі роботи було виявлено окремі проблемні аспекти у веденні обліку та управлінні майном, зокрема недостатню модернізацію основних фондів та неефективне використання певних видів матеріальних ресурсів. На основі цього були сформульовані пропозиції щодо вдосконалення облікової політики:

зокрема, актуалізація методик обліку, посилення контролю за використанням ресурсів і запровадження сучасних управлінських підходів.

Отже, належна система ведення обліку активів має важливе значення для забезпечення стабільного функціонування підприємства, раціонального використання ресурсного потенціалу та зростання його економічної стійкості в довгостроковій перспективі. У сучасному бізнес-середовищі, яке активно трансформується під впливом цифрових технологій, особливо важливим стає удосконалення підходів до обліку та контролю оборотних активів. Проведене дослідження підтвердило, що впровадження інструментів штучного інтелекту в процеси бухгалтерського обліку та аудиту відкриває нові можливості для підвищення ефективності фінансового управління.

Завдяки автоматизації обробки даних, зменшується потреба в ручному введенні інформації, що не лише скорочує витрати часу, а й мінімізує ймовірність помилок. Інтелектуальні системи здатні оперативно аналізувати великі обсяги інформації, виявляти нестандартні операції та сигналізувати про потенційні ризики, що підвищує рівень контролю та прозорості.

Разом із цим варто зазначити, що успішна цифровізація потребує підготовки персоналу, налаштування відповідної інфраструктури та дотримання вимог інформаційної безпеки. Проте у довгостроковій перспективі застосування ШІ та сучасних ІТ-рішень у сфері обліку й аудиту дозволяє не лише оптимізувати процеси, а й створити аналітичну основу для прийняття управлінських рішень.

Отже, інтеграція цифрових інструментів, зокрема штучного інтелекту, є обґрунтованим і перспективним напрямом для покращення системи управління оборотними активами підприємств у контексті їх сталого розвитку та адаптації до викликів цифрової економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Атамас П.Й. Основи бухгалтерського обліку. – Київ: Центр учбової літератури, 2018.
2. Андрієнко Т.В. Управління активами підприємств. – Дніпро: ДДУ, 2022.
3. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент. – Київ: Ніка-Центр, 2018.
4. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент. – Київ: Ніка-Центр, 2020.
5. Бондар М.І. Фінансовий аналіз на підприємстві. – Дніпро: ДНУ, 2020.
6. Бондаренко П.О. Основи бухгалтерського обліку. – Одеса: ОНУ, 2018.
7. Бондарчук Г.А. Аудит і ревізія: навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2021.
8. Бутинцький В. Аудит: теорія і практика. – Житомир: ПП Рута, 2021.
9. Бутинець Ф. Фінансовий облік: стандарт. – Житомир: ЖДТУ, 2020.
10. Василенко В. О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2020.
11. Гончаренко Т.П. Облік оборотних активів. – Київ: КНЕУ, 2022.
12. Гринько С.В. Фінансовий менеджмент. – Київ: Либідь, 2021.
13. Гринюк С.М. Методика фінансового аналізу. – Тернопіль: Економічна думка, 2019.
14. Гуцайлюк З. М. Аудиторська діяльність. – Львів: ЛНУ, 2019.
15. Довбня С.І. Інформаційні системи в бухгалтерському обліку. – Львів: ЛНУ, 2021.
16. Дем'яненко М.Я. Аудит і внутрішній контроль. – Київ: КНЕУ, 2021.
17. Дорош Н.І. Управління фінансами підприємства. – Київ: КНЕУ, 2021.
18. Закону України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" [Електронний ресурс]. – Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>
19. Закон України "Про акціонерні товариства" [Електронний ресурс]. – Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20>
20. Іваненко О.П. Основи економіки. – Львів: Світ, 2019.

21. Івахненко В. М. Фінансовий аудит. – К.: Центр учбової літератури, 2019.
22. Кириленко С.О. Фінансова звітність підприємств. – К.: Центр учбової літератури, 2022.
23. Клименко О. В. Економіка підприємства: навч. посібник. – К.: Каравела, 2019.
24. Коваленко В. А. Управління обіговими активами підприємства. – Київ: КНЕУ, 2019.
25. Кожельний М. Аудит оборотних активів: методичні аспекти. – Львів: ЛНУ, 2020.
26. Кулаковська Л.П. Основи аудиту. – Черкаси: ЧДТУ, 2019.
27. Левицький В.В. Бухгалтерський облік у сфері виробництва. – Львів: ЛНУ, 2020.
28. Маркова О.В. Управління витратами підприємства. – К.: Університет економіки, 2021.
29. Мартинюк Ю.В. Оборотні кошти підприємств. – Полтава: ПУЕТ, 2020.
30. Макаров С.В. Інформаційні технології в обліку. – К.: КНЕУ, 2022.
31. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів [Електронний ресурс]. – Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0571201-07>
32. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) [Електронний ресурс]. – Доступно: www.ifrs.org
33. Міжнародний стандарт фінансової звітності 2 “Запаси”.
34. Мних Є. В. Фінансовий облік і аудит. – К.: Либідь, 2017.
35. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 “Баланс” – Наказ Мінфіну України від 31.03.1999 № 87.
36. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси” – Наказ Мінфіну України від 20.10.1999 № 246.
37. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 “Дебіторська заборгованість” – Наказ Мінфіну України від 08.10.1999 № 237.
38. Олійник Л.І. Фінансовий облік. – Вінниця: ВНТУ, 2022.
39. Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – <https://rada.gov.ua>
40. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – <https://www.ukrstat.gov.ua/>
41. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – <https://www.minfin.gov.ua>
42. Павлюк С.Ф. Управлінський облік. – К.: Академвидав, 2021.
43. Петров В.І. Фінанси підприємств. – К.: Наука, 2020.
44. Писаренко В.О. Аудит в Україні. – Харків: ХНЕУ, 2020.

45. Пилипенко А. А. Економіка підприємства. – Харків: ХНЕУ, 2019.
46. План рахунків бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
47. П(С)БО 7 "Основні засоби". – Міністерство фінансів України, 2021.
48. Податковий кодекс України.
49. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств. – Київ: КНЕУ, 2019.
50. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств. – Київ: КНЕУ, 2019.
51. Пилипчук І.М. Методика аудиту на підприємстві. – Хмельницький: ХНУ, 2020.
52. Савицька Г. В. Аналіз господарської діяльності підприємства. – Київ: Центр навчальної літератури, 2021.
53. Савчук О. М. Управлінський облік та аналіз. – Тернопіль: ТНЕУ, 2019.
54. Сидоренко Л.М. Економічний аналіз. – Харків: Видавництво ХНУ, 2021.
55. Сіренко І. В. Аналіз фінансового стану підприємства. – Львів: ЛНУ, 2020.
56. Славюк Р.А. Теорія бухгалтерського обліку. – Львів: ЛНУ, 2020.
57. Словник термінів ХНАДУ [Електронний ресурс]. – Словник_2018.pdf
58. Стельмах М.І. Облік у торгівлі. – Харків: ХНЕУ, 2019.
59. Супрун Н.В. Аудит: сучасна практика. – Харків: ХНЕУ, 2020.
60. Тарасенко А.В. Економіка підприємства: проблеми й перспективи. – Полтава: ПУЕТ, 2020.
61. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський облік і аудит. – К.: КНЕУ, 2018.
62. Черненко В.М. Аналіз господарської діяльності. – Тернопіль: Економічна думка, 2019.
63. Чередниченко Д.О. Фінансово-господарський аналіз. – Дніпро: УАДУ, 2019.
64. Шеремет А. Д., Сайфулін Р. С. Фінансовий аналіз: методи і моделі. – Київ: КНЕУ, 2022.
65. Юрченко Т.В. Облік і аналіз запасів. – Львів: ЛНУ, 2020.